दर्ता नं.:४८/२०७६/७७

७८

पुर्खां दयक तकगु सम्पत्ति, झीगु कला व संस्कृति

पिकाक–भक्तपुर नगरपालिका

नेपाल संवत् ११४२ पोहेलागा / २०७८ माघ १५ / 2022 Jan./ ल्या: ५२, दँ:४

ख्वप नगरपालिकाया प्रतिनिधि मण्डल
बागमती प्रदेशया मुख्य मन्त्री नपां

दयकः च्वंगु 'तःपाक्च-चुनदेवी' ताँ निरीक्षणय् प्रमुख ज्यू

लक्ष्मी नरसिंह देगः निरीक्षणय् उपप्रमुख ज्यू

;Dkfbsl0

@)&* df3 !%, c^s &*, jif{$

सरकार:मथां स्थानीय तहया निर्वाचन घोषणा यो

स्थानीय तह जनताया दकलय् ह:नय च्वङः ज्या सानिगु जनप्रतिनिधिमूलक संस्था खः । २०७४ सालय् निर्वाचित स्थानीय तहया जनप्रतिनिधि पिनिगु पदावधि २०७९ जेष्ठ ५ गते सिधइगु खः । निर्वाचन आयोगं निर्वाचनया तयारीया लागिं १२० न्हू मदयक मगा धायो त:कहे पौ च्वगु खाँ प्याहाँ वल अथेनं गाथि चिङ च्वंगु गठबन्धन सरकारं १०० न्हू जक ल्यं दयानं निर्वाचनया न्हि ल्या क्व:मछ्यूनि । आयोगं छन्हूं तुं याय्गु खःसा वैशाख १४ व नेकयाङः याय्गु ख:सा वैशाख १४ व २२ गते खुन्हुं याय्गु धायो न्हि ल्या नपां प्रस्ताव याय्: धुंकानं सरकारं कानून व संविधान ल्वाता धाधां निर्वाचन लि छ्याय्गु कुतः याङः च्वंगु दः । आवधिक निर्वाचन ध:गु इलय हे मयासा थ्व सरकार प्रजातन्त्र विरोधी व जनविरोधी जुई ।

अ:परमादेश पाखं नि:स्वांगु नेपाली कांग्रेस न्ह्यलुवाया सरकार खः । ने.कां नं थ:ता न्ह्यावलें लोकतन्त्रवादी दावी याई अलय् थ:गु न्ह्यलुवाय् द:गु सरकारं निर्वाचन याकेता ग्याङःच्वंगु दः । निर्वाचनय् सु त्याता सुबुता धाय्गु स्वयो जनता त्याय्मः प्रजातन्त्र त्याय् मः । थ:गु पार्टी त्याइगु पक्का जुयानिं जुसी क्यङः निर्वाचन याइपुं प्रजातन्त्रवादी जुय फैमखु ।

ने.कां या सभापति पुं वि.पि. कोइरालां २००७ सालं क्रान्तिया नेतृत्व याता । गणेश मान सिंह २०४६ सालया जन आन्दोलनया कमाण्डर धाय्क जुलासा गिरिजा प्रसाद कोइरालां २०६२/६३ या आन्दोलनया न्ह्यलुवाया तहलय् च्वङः ज्या साना । ने.कां. या मेम्हा सभापति शुशिल कोइरालाया सरकारं संविधान घोषणा याता । अलय शेरबहादुर देउवां ध:सा २०५८ सालय् प्रतिनिधिसभा उब्लेया राजाता ल:ल्हाय् यंकला । स्थानीय तहया निर्वाचन मयासिं हिंङादातक देशय् गनां हे स्थानीय निकाय मदयक कलंकित जुयो च्वना । अः वहे असक्षम देउवा नेतृत्वया सरकार हकनं असक्षम हे जुयता ई पिङः च्वंगु दः ।

प्रचण्ड व माधव नेपाल वैशाखे चुनाव याकेगु मति मरुपुं खः, छाय् ध:सा अपुं बुइगु ग्याचिकु अमिके दः । चुनाव गुबलें मजुसा थमजु थः चुनावय् बुय मज्यू धाय्गु अमिगु कुमति खः । अमिगु खाँ खय् ल्यूने ल्यूने जक जूयो अः प्रधानमन्त्री देउवा चुनाव लिछ्याय्गु मति खय् च्वङः च्वंगु खानय् दः । वैशाखे चुनाव मयासा देउवा सरकारं देश व जनताता अक्ष्यम्य, गम्भीर अपराध यागु साबित जुई ।

संविधाने स्थानीय तहया प्रतिनिधिपिनिगु कार्यकाल ङादा जक धायोत:गु दः । पदावधी तानय्गु छुनं व्यवस्था मरु । निर्वाचन मजूसा स्वतः ७५३ स्थानीय तहलय् जनप्रतिनिधि पुं मदयो हकनं २०५९ साल लिपा थें कर्मचारी पिनिगु लाहातय् अधिकार वानि । अ:यां संविधानं स्थानीय तहया कार्यपालिका, न्यायपालिका व व्यवस्थापिकां याइगु दक धायो त:गु अधिकार कर्मचारीं छ्यलय् फैमखु । उब्ले देशय् ब्याक अन्यौल जुई । अः जुयो च्वंगु फुक्क विकासनिर्माणया ज्यात फुक्क दिकु जुई । वडा कार्यालय पाखं बिइगु जन्म दर्ता, मृत्युदर्ता, नामसारी थजगु दर्जनौं सिफारिसत अलपत्र जुयो सारा जनतां दु:ख सिइ ।

थजगु फुक्क खाँ थुइकः सिइकः सरकारं थ:गु दल नपां मिलयजूपुं नेम्हा प्यम्हा कानुन व्यवसायी पिनिगु सल्लाह खय् कानुन हिइकेगु खाँ हछ्याङः च्वंगु दः । व तह्रांगु गलत ज्या खः । सरकार अकातं ङाय्ता जुयो च्वंगु दः । देश व जनताता गालय् क्वफ्वाय्गु अधिकार सुयातां मरु ।

लिपा लासां अः सरकारं निर्वाचनया न्हि ल्या क्वः छ्यूसा निर्वाचन याय् मफै धाय्गु मरु । निर्वाचन आयोगं छकलंसां, नेक याङः जूसां सरकारं निर्वाचनया न्हि ल्या क्वः छिय वं निर्वाचन याय्ता तयार दः धायो च्वंगु दः । संघ, प्रदेश व स्थानीयया छकलं निर्वाचन याय्गु धाय्गु सरकारया मति निर्वाचन मयाय्गु जः खः । सरकारं लिपा मलाकसें मथां निर्वाचनया न्हि ल्या क्व:छ्यू । थ्वहे देश जनता व प्रजातन्त्रया पक्ष जुई ।

पिकाक-ख्वप नगरपालिका/सम्पादक-आशाकुमार चिकंबञ्जार, डेस्कटप-धन लक्ष्मी त्यात, आवरण सज्जा-रेणु ध्वजू, थाकू- भक्तपुर अफसेट प्रिन्टर्स फोन ल्याः ०१-६६१३०४३, इ-मेल- khwopapau@gmail.com

का.रोहितया स्वकगू कोरिया भ्रमणया नुगः खँ

नारायणमान बिजुक्छेँ

सन् १९५९–६० पाखय् हे पेकिङ्गय् च्वङः च्वङा बलय् कोरियाली ब्वनामिपुं नपां पासा जूगु खः । उगु इलय् हे कोरियाया विषय छुं छुं खँ थुइकागु खः । २०२३ सालय् 'भियतनाम–एक परिचय' व २०२४ सालय् 'चीन यात्रा' धाय्गु जिगु नेगू साफू पञ्चायती सरकारं 'प्रतिबन्ध' यासां 'कोरिया एक परिचय' च्वय्गु जिगु मति सुंकः तय् मफया । उकिं सन १९७० पाखय् भारतया दरभंगाय् जिं कोरिया एक परिचय' च्वयो नेपः मिपिन्ता कोरिया व कोरियाली क्रान्तिया विषय छुं ज्ञान बियो ग्वाकय्गु मतिं च्वसा न्ह्याका । अलय् मेमेगु ज्या व बलय् थुगु ज्या दिकु याय् माला ।

२०३६ सालय् नेपलय् द्वहँ वयानिं उकिता साफी याङ प्रेशय् छ्वय्ता फुक्क मिलय याङः तयागु खः । उकिया दथ्वी कम्बोडिया व सिंहानोकया बारे 'आधार' वा पौसं मदिक्क धाराबाहिक च्वसु प्याहाँ वल । दाच्छिलिपा व आधार नं बन्द जुल वनं लिपा हकनं ब्यवहारिक ज्याखय् ध्यान वान । अलय् २०४५ सालया 'भक्तपुर काण्डे' पञ्चायती प्रशासनं जिगु (का. रोहितया) अपलं साफूत व सामानत मुचुल्का मयासें छुं हे मच्वसें लुटेयाङः यंकला । सायद उगु कार्वाहीखय् जिगु अपलं 'पाण्डुलिपी' त नं लात जुई । छँ माला –मालाथाय् गनां 'कोरिया एक परिचय' मरु । मखुसा नेदा–प्यदा न्हपा हे व साफू पिथानय् दःगु जूसा 'कोरिया भ्रमण' या निंतिं व छगू न्ह्यब्वया खँ थें जुइगु जुई अलय् न्हूँ न्हूँपुं ब्वनामिपिन्ता कोरियाया विषय छुं भाति म्हासिइका काथं थुइकय् बिय दैगु खै ।

अलय् जि मति दयानं व ज्या याय् मफया' अथे जूगुलिं थुगु साफू खय् बः चा हाकलं जक म्हासिका पिब्वयगु कुतः याङागु खः । कोरियाया बारे सय्के सिइकेगु मति दःपुं ब्वनामिपिन्ता थ्व चि मगागु थें जुयफः सां न्हुँ पुं ब्वनामिपिन्ता धः सा तस्कं चिच्या हाकलं जूसां भ्या भाति जूसां थुइ धाय्गु मति तया । थुकिया फुक्क सामग्रीत नपां जिं कोरियाया 'नयाँ प्रकाशन' पाखं कायागु खः ।

एशियाया उत्तर–पूर्वय् च्वंगु कोरिया प्रायः द्वीप मानव सभ्यताया विकासय् ग्वाहाली (योगदान) यागु भूमि मध्ये छगू खः । २,२२,००० स्वयो अपः वर्ग किलोमिटर ङाङः च्वंगु कोरिया प्रायः द्वीपय् ६ लाख निसें ४ लाख वर्ष हाँया पुलांगु ल्वहँ युग (पाषाण युग) या मनूत दःगु खाँ प्राचीन अवशेषत पाखं सिइकय् फः ।

उत्तर पूर्वय रुस, उत्तरे चीन, पूर्व पश्चिम व दक्षिणे समुद्रं घेरे याङः तःगु कोरिया १ लाख वर्ष हाँ मध्य ढुङ्गे (ल्वहँ) युगय् हाचां गायो वपुं कोरियाली जनता थौं ६ करोड थ्यनय् धुंकल ।

धायो तः काथं १०,००० दाँ निसें ६,००० दाँ हाँनिसें (क्राइस्तेली शताब्दी ८ निसें ४ शताब्दी हाँ) कोरियाय् दास–मालिकपिनिगु राज्यत निस्वांगु जुल । उगु इलय्निसें कोरियाय् दास युगया विकास जुला धःसां पाइ मखुज्वी ।

हलीमय मेथाय् मेथाय् देशय् थें हे थानाया मानव विकास क्रम थें छसि काथं हे नियम काथं हे ४० निसें ३० द्व दाँ हाँ आना न्हूँगु ल्वहँ (पाषाण) युगया मनूत च्वँ वय धुंगु खानय् दः ।

थौं खानय् दःगु छगू हे जाति व छगू हे भाय दःपुं कोरियाली जाति न्हपा अथे धाय्गु न्हूँगु ल्वहँ युगया इलय् ऐ, मैक व सामहान थजगु पुलां पुलांगु प्राचीन जाति पाखं ब्वलाङः वः गु खानय् दः । चिनियाँ तुङ्गगु, मंगोली व जापानीत थः जलाखाला जुयानं कोरियालीपिसं थःगु जातीय विशेषताता म्वाकः

तय्ता तः लागु दः जक दावा याइगु ।

२३०० दाँ हाँ (३०० ईशा पूर्व) कोरियाय् न्हपांगु सामन्ति राज्य कोगरो वंश नि:स्वान । वनंलिपा Packje (पैकजे), सिला (Silla) व काया (Kaya) नांया सामन्ति राज्यत निः स्वाना । कोगुरी वंशं हे १६६८ दा हाँ प्योङ् याङ्ग दयकगु खः । अलय् १६६६ दाँ हाँ उकिता राजधानी दय्कगु खः ।

अलय् सन ९१८ सं अथे धाय्गु १०७५ दाँ हाँ कोरियाय् न्हःपा एकीकृत छगूं तुं सामन्ति राज्य कोर्यो निस्वान । वहे राज्यं हे कोरियाया थी थी सामन्ती राज्यतय्ता त्याकः छगूं तुं यागु खः । थुकीं थःगु सैनिक बलं विदेशी हमला नपां ल्वाङः अमिता बुकः थःगु राज्य ब्यवस्था तस्कं बल्लाक बांलाक यंकला । कार्यो वंशं १३९२ तक अथे धाय्गु ४७४ दा तक राज्य याता ।

थुगु इलय् कोरियाया अर्थतन्त्र कला-संस्कृति, विज्ञान व प्रविधि विदेश ब्यापार नपां अतिकं चवजाय्कः हज्याकः यंकला । वहे वंशं याङ थुगु देया नां कोरिया दक देश विदेशय् म्हासिइका पिब्वय् फता ।

हलिमयया इतिहासय् मेमेगु राज्य तय्सं थें कोर्यो राज्य व वंशया थाब्वा-क्वबा जुल । सन १३९२ सं अथे धाय्गु ६०० दा हाँ 'लि' वंशं 'चोसोन' नां तःसां थुकिया नां कोरियाहे जुयो च्वना । 'लि' वंशं ५०० दा राज्य याता ।

सन १९१० य् जापानी साम्राज्यवादी तय्सं कोरियाता त्याकः उपनिवेशयात । सन १९२५ सय् कोरियाली जनताया महान नेता राष्ट्रपति किमइल सङ्गं कोरियाया राष्ट्रिय मुक्तिया निंतिं जनतात फुक्क छप्पा छधि याङः सङ्गठित याय्गु ज्या न्ह्याकल । अलय् १९३२ सं जापान विरोधी सशस्त्र गुरिल्ला युद्ध न्ह्याकल । आखिर सन १९४५ य् जापानी साम्राज्यवादी तय्ता बुकला । अलय् कोरियाता मुक्त याता । देशभक्त जनशक्तित दय्कः हला । सन १९४६ या फेब्रुअरी महिनाय् जिल्लाय् व गां -गामय् दयकगु जनसमितित पाखं उत्तर कोरियाया अस्थाई (सरकारया) जनताया समिति दय्कला । जनरल किम इल सङ्ग उकिया नायो भाजु काथं ल्यला ।

अप्रेल १९४८ सं उत्तर व दक्षिणया राजनैतिक पार्टीत व जनवर्गीय सङ्गठन तय्पुं प्रतिनिधिपिसं छगू सम्मेलन याता । वहे दाँय् जून महिनाय् राष्ट्रिय पुनः एकीकरण व स्वतन्त्रताया निंतिं प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरिया निः स्वाना । वहे काथं देशय् ब्यागु महानिर्वाचन याता । उकिं सर्बोच्च जनपरिषद निः स्वाना । ९ सेप्टेम्बर १९४८ सं प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरिया सरकार नि:स्वाना । वहे मन्त्री मण्डलं जेनरल किम इल सङ्गता मन्त्रीमण्डलया प्रधान मन्त्री व राज्य प्रमुख काथं ल्यला ।

अलय् सन १९४५ य् हे संयुक्त राज्य अमेरिकी सरकारं दक्षिण कोरियाय् 'सं.रा. अमेरिकी सैनिक सरकार' कायम याङः आना छगू सैनिक प्रशासन लागु याता । दक्षिण कोरियाली जनतां सं.रा अमेरिकाया व न्हूँगु उपनिवेशवादी शासनया विरोधय् संघर्ष याङः च्वना ।

१० मई १९४८ या दिनसं सं.रा अमेरिकां सारा कोरियाली जनताया महा निर्वाचनता अस्वीकार याङः दक्षिण कोरियाय् थःगु हे अधिनय् 'बिस्कं निर्वाचन' याकला । जनताया इच्छा विपरित याकगु उगु निर्वाचन पाखं १५ अगस्ट १९४८ या दिनसं सं.रा अमेरिकां आना 'कोरियाया गणतान्त्रिक सरकार' नांया छगू कतामारी सरकार (कठपुतली सरकार) नि:स्वाना ।

२५ जुन १९५० या दिनसं अमेरिकी कतामारी सीङगमन री या सरकार पाखं प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरियाली सरकार व जनतां अमेरिकापाखं न्ह्याकय् ब्यूगु आक्रमणया विरुद्धय (जीवन-मरणया संघर्ष) सीयगु वा म्वाय्गु संघर्ष ज्वङः दँ वला । उगु आक्रमणे सं.रा. अमेरिकां आना थ्यं मथ्यं २० लाख सेनात तय हला । नपां अपलं अपः अत्याधुनिक ल्वाभः (हात-हतियारत) छ्यलः क्वत्यलय्गु ज्या याता उगु ल्वापु स्वदातक जुला ।

स्थानीय तहया निर्वाचनया न्हि ल्या क्व: छियता सरकार छाय् लिफिलिफि

विवेक

सर्वोच्च अदालतया आदेशं नि: स्वांगु शेरबहादुर देउवाया न्ह्यलुवाया ङागूदलया गाथिचिङ: च्वंगु सरकारं स्थानीय तहया निर्वाचनया न्हि ल्या क्व: छियता लिफिलिफि च्वङ च्वंगु द: । प्रतिनिधिसभा पुन: स्थापनालिपा संविधान, लोक तन्त्र व गणतन्त्र सुरक्षित जूल दक धक्कु त्व:त जूपुं नेतात अ: स्थानीय निर्वाचन नपां ग्याङ च्वंगु द: । निर्वाचन आयोगं निर्वाचनया न्हि ल्या क्व: छिय माला धायानं नपां सरकार मत छुङ: सुंक: च्वङ: च्वंगु अजु चाय्पुगु खाँ ख: । प्रजातान्त्रिक देशय् निर्वाचन प्रजातन्त्रया तिसा ख: । दक धाइ अथेनं थ: ता तस्कं (खाँटी) हे लोकतन्त्रवादी दाबी याइपुं दलतय्सं संविधान व कानुन बमोजिम मयासें मगागु आवधिक निर्वाचनता नपां थी थी त्वह: तयो लिछ्याय्गु ज: ग्वयो च्वंगु खानय् द: ।

स्थानीय तह प्रजातन्त्रया जग दक धाइ । स्थानीय तह बलासा जक प्रजातन्त्र बलाई स्थानीय तहता अधिकारं जाय्क: वियगुया अर्थ जनताता बल्लाकेगु धाय्गु ख: । नेप: या संविधानं स्थानीय तहता कार्यपालिका न्यायपालिका व ब्यवस्थापिकाया अधिकार नपां छुं निश्चित विषयलय् पूर्ण अधिकार बियो त:गु द: । थुकाथं स्वयबलय् न्हपा न्हपा स्वयो अ: याय्गु स्थानीय तह अधिकारं ज:गु तह ख: । नेपालय् संघीयताया न्हपांगु अभ्यास जूगुलिं नं थुगु कार्यकालय् फुक्क स्थानीय तहलय् उथिंग्यक ज्या जुगु मरुनि । अथेनं थमनं फयाथें जनताता भिं जुइगु काथं ज्या साङ च्वंगु द: ।

२०७४ सालय् चुनावं त्याक वपुं जनप्रतिनिधिपिनिगु अवधि अ: वइगु २०७९ बैशाख ३० गते फुइगु जुल । निर्वाचन पदाधिकारीपिनिगु पदावधि ङादा तक दैगु कानुनी बन्दोबस्त दगु, संविधान व कानुनय् म्याद तानय्गु बन्दोबस्त मरुगु इलय् निर्वाचन मयात ध:सा तस्कं काथं मछिंगु कानुनी समस्या वय्फ: । संविधानं स्थानीय तहलय् जनप्रतिनिधिपुं खाली जुइगु मति मत:गु खयानं गाथिचिङ च्वंगु ङागू दलया सरकारं निर्वाचन लि छ्याय्ता व स्थानीय तहया फुक्क अधिकार हकनं कर्मचारी पिनिगु लाहातय् वियता जूगु सियद: । २०५९ साल निसें २०७४ साल तक स्थानीय निकायया जिम्मेवारी कर्मचारीया लाहातय् ब्यू बलय् जनतां अपलं दु:ख सिला । अ: नं छगू नेगू दलया स्वार्थ स्वयो छुं नं त्वह: तयो निर्वाचन लिपालाकल ध:सा प्र.मं देउवा हकनं छक शाासन सत्ता न्ह्याकय् मस:म्हा अक्षम सावित जुइ । नपां थ्व संविधान, गणतन्त्र, देश व जनताया विरुद्ध थ्व सरकारया, क्षमा याय मफैगु तहांगु अपराध जुई ।

शेरबहादुर देउवां हे २०५४ सालय् निर्वाचित जनप्रतिनिधिपिनिगु म्याद फुङानीं निर्वाचन नं मयासिं म्याद नं मतासीं देशां देछिया स्थानीय निकायसं जनप्रतिनिधि शुन्य याङ: बिला । लिपा वं प्रतिनिधि सभा नपां उब्लेया जुजु ज्ञानेन्द्रया लाहातय् ल: ल्हाय यंकला । वं हे याङ दे थ्यं मथ्यं प्यदातक जनप्रतिनिधिपुं मदय्क तयो तलासा डेढ दशक स्वयो अप: ई तक स्थानीय तहलय् जनप्रतिनिधि मदय्क तयो तला । देशता प्रतिगमनपाखय् घ्वाङ छ्वम्हा देउवा त: क हे शासन चलय् याय् मफूम्हा अक्षम दक क्व: छिङ: तम्हा मनु हे अ: नं सरकारया न्ह्यलुवा जुयो च्वंगु द: । वं हे याङ: हकनं छक ख्यंगु क्वथाचाय् कुनय् यंकिगु ख: ला धाय्थें च्वं । इलय् हे बिच: याय् मफूसा देउवां यागु गल्तिया फुक्क दोषया जिम्मेवारी नेपाली कांग्रेसं फय माली । नेपाली कांग्रेसया नेता कार्यकर्तात नं थुगु खायँ तस्कं गम्भीर मजुसें मगा ।

एकीकृत समाजवादी व माओवादीत अ: तुरुन्त चुनावय् वानय्गु मति तै मखु छाय् ध:सा उगु पार्टीत अ: संगठनयाय्गुलि हे ब्वक: जुयो च्वंगु द: । पार्टी तज्याय घुङानिं उगु दलतय् स्थानीय तहतक सङ्गठन दय्के मलानी । देशय् तुरुन्त निर्वाचन या:सा अमिसं त्याकय् फैगु स्थिति म्ह्वँ जक खानय् द: । अथे

जूगुलि उगु दलत छुं नं छुं त्वहः तयो निर्वाचन लि छ्यायेगु कुतः याङः च्वनि । अलय् निर्वाचनया लिच्वः स्वयो प्रजातन्त्र, देश व जनताता बिचः याङः हज्याय् मः ।

अः स्थानीय तहता संविधानं हे स्पष्ट अधिकार बियो तःगु इलय् न्हपा याय् थें फुक्क ज्या कर्मचारी पाखं जक याकय् फैगु अवस्था नं मरु । खास-खास जनप्रतिनिधिपिन्ता संविधान व कानुनं बियो तःगु अधिकार खःदक मनय् दःसा कर्मचारीं छ्यलय् फै मखु । थजगु इलय् करोडौं नेपः मिपिसं दुःख सिई । थुजगु खायँ सत्ता गाथि चिङ च्वंगु दलया नेता कार्यकर्तापिसं बिचः याय् मः ।

त्याखाङः धाय्ग खः सा ७५३ स्थानीय तहलय् २९७ एमाले, २७४ ने.का, १०६ माओवादीं त्याकगु खः सा मेमेगु पार्टी त्याकगु ७६ गू निकायत दक दता । फुक्क स्थानीय तह मध्ये ४० प्रतिशत एमालें त्याकगु दः । अः याय्गु इलय् निर्वाचनय् वान धःसा एमालें हकनं बलाइगु धाय्गु मति देउवां तःगु खानय् दः । स्थानीय तहलय् ६० प्रतिशत स्वयो अपः एमाले दःगु धायो २०५९ सालय् नं देउवा सरकारं म्याद मतांगु । ई नीदा लिपा नं अथें तुं । सत्ताय् च्वनिपिसं न्ह्याब्लें निर्वाचनय् वानय्ता प्रतिपक्षता हाँक बी । अलय् प्रतिपक्ष दलत निर्वाचनया लागिं तयारी दः धायो च्वंगु इलय् नपां सरकार सुंकः च्वङः च्वना । थ्व गजपुं प्रजातान्त्रिक दलत खः धाय् हे थाकुई ।

नेकाया नेतातय्सं थुइकय् मःगु खाँ छुलय् धःसा प्रचण्ड निर्वाचनया पक्षखय् म्हेगः नं मरु थौं नं मरु । प्रचण्ड २०७४ सालय् नेकां नपां मिलय जुयो स्थानीय तहया निर्वाचनय् ब्वति काला धःसा संसदीय निर्वाचने एमाले नपां मिलय जुयो ल्वाता । थःयाकचा चुनाबय त्याकः वानय् फैगु नं खानय मरु । उकिं वं थः म्ह्याय्ता मेयरे त्याकय्ता मतपत्र हे खुय माल । अलय् थः सांसद पदय् त्याकय्ता मत नियगु हे स्थगित याकय् माला । अः नं वयागु बुद्धि अथेहे खानय् दः । गुगु इलय् तक न्हपायाय्थें गाथि (गठबन्धन) नपांया सरकार निर्वाचने वाङ थः म्ह्यायँ, काय्चापिनिगु लागिं मेयर उपमेयर वियगु खाँ पक्का याइमखु उब्लेतक व सरकारे वानय्गु कुतः याइ मखु ।

पुस २९ गते निर्वाचन आयोगया ग्वसालय क्वचःगु सर्वदलीय बैठकय् एकीकृत समाजवाद व माओवादीया प्रतिनिधिपिसं पिब्वगु विचलं नं व पार्टीत इलय् हे निर्वाचन याय्गु पक्ष खय् मरु धाय्गु सिय् दः । माओवादीया लीलामणि पोखरेल व एकिकृत समाजवादीया राम कुमार भट्टराई संघ-प्रदेश व स्थानीय तहया निर्वाचन छकलं याय् मःगु खाँ न्हि थांगु खः । थुकिया अर्थ सरकार अः या ईलय् निर्वाचने वानय्ता तयार मरु ।

कोरोनाया स्वकगु लहर सुरु जुल । थ्व फयांफय् मफय्क ङाङ पुङः वान धःसा नेपः या स्वास्थ्य प्रणालीं फयांफय् मफय्क महामारी कघाय् मफय्कः प्याहाँ वानय् फः । थ्वनं हाँ याय्गु न्हपांगु व नेकगु लहरया हुलय् सरकारं मः काथंया जनशक्ति, भौतिक पूर्वाधार दय्के मफःगु व स्वास्थ्य सामग्री मः काथं ब्यवस्था याय् मफःगुलिं अपलं नेपः मिपिसं मत्ययवं हे अकालं सीय माल । अक्सिजन इलय् हे मदयो सीय मःपिनी परिवारं सरकार व जनप्रतिनिधिपिन्ता सराप ब्यूगु लु व थःपुं ल्वगि त उपचार याय्गु ज्वलय् थःपुं विरामीत सीत धःसा अस्पताल जिम्मेवार मरु दक च्वयो तःगु भ्वँतय् धुरु-धुरु ख्वयो सहिछाप तयो च्वंगु लु स्वयो मन्त्री तय्गु मन छाय् मख्वला ? उगु इलय् अपलं स्थानीय तहया जनप्रतिनिधिपिसं थः मनं फःथें फः काथं सेवा यागु खः । धात्थें खय्क स्थानीय तहलय् जनप्रतिनिधिपुं मरुगु जूसा छु गति जुइगु ? थ्व विषय गठबन्धन दलया नेता तय्सं बिचः मयासें मगा । धेबा कायो हे चुनाव त्याकय्गु मति थ्व सरकारं तःगु खःसा व धात्थेंगु आत्मघाती सावित जुइ । अः गणतन्त्रया लागिं ल्वाइपुं दलत क्वचाक्वचा दल कमजोर जु जुं वाङालिं जुजु वादीतय्गु मनोबल अप्वयो वगु खानय् दः । थ्वहे इलय् न्हपा याय्म्हा जुजुं बुलुहुँ सडकय् वय्गु साहस याङः हल । ग्वः दलतय्सं थुइकगु ?

प्रतिगमन बाजा थाङः वै मखु । नेता तय्गु ब्यवहारं हे वइगु खः । थःगु जक प्वा च्‌ लाकय्ता देश व जनता गालय् कुतां वांसां छुं च्यूता मतैपुं गाथी चिङ च्वंपुं गठबन्धन दलया नेतातय्गु मति तस्कं गैर जिम्मेवारी खः । अः याय्म्हा सरकारता यत्थें ज्या सानय्गु अधिकार मरु । नेपः मिपुं न्हपा स्वयो अपलं ग्वाङः चेतित जुयो हज्याङः च्वंगु दः । देश व जनताया विरुद्धय ज्या सानिपुं नेतात छम्हा -छम्हा याङः दुरुखय् वांपु भुजीं थें हाकु तिनिगु पक्का खः । धैर्य तयो स्व स्वं जक वानय् मः व दिन पक्का हे वै ।

नगरपालिका झीगु हे संस्था खः
इलयहे करपुल ग्वाहाली यायनु

वडाध्यक्षया न्हि पौ पारवं

मांया इच्छा मदय्क सिफारिस बिय मछिं

कुशल

सुथाय् थ्यं मथ्यं ९:०० ता इलय् छु वार थें बांलाक लुमांसे मवः। वडाय् सुथाय् ७ बजेया बैठक सिधय्कः जा नः वानय् दक जि वडां प्याहाँ वयो च्वङागु। कर्मचारी सः मतागुलिं वडाय् लुखाया खापा तिय् दक वडां प्याहाँ वया। उब्ले हे छम्हा म्हासियाम्हा मन् छम्हा ज्व ज्वलपा धा धां थ्यंक वला। जिं मूलूखाय् तालं ग्वय् धुंक व मनूयाता ज्व ज्व लपा धाया। व भाइया पुलांगु छँ जिगु छँ या पूर्वपाखय् ला। अलय् वयकपिनि छँ जः तः ह्राङ वसेलिं छँ चिच्याखाङः वयक भाइया परिवारपुं उगु पुलांगु छँ मच्वसें मेथाय् च्वँ वांगु नं तः दा हे दय धुंकल। अलय् गना च्वँ वाना धाय्गु मसियागुलिं छु खः लय् भाइ ? अः गना च्वङः दिया जक न्यङा। ठिक हे जू दाइ, पुलांगु छँ थाय् मगागुलिं अः दुवाकोटया न्हति थःगु हे बुई टहरा ग्वयो च्वङः च्वङा दक लिस बिला। उलि धाय्वं जिं थुल – अमिगु व जिमिगु बुँ नपां नपां जूगुलिं पक्का हे आना हे टहरा ग्वयो च्वङ च्वना ज्वी। न्हपा न्हपा वापिज्या बलय बुइँ नाः छुय्गु इलय् ल्वापु जुइगु खाँ लुमाङ वल। बुइँ ताङ तःगु कि, च्यंया बारे इलय् ब्यलय् ल्ह्ययो तकला दक ल्वापु जुइगु। वयक भाइ नपां धःसा अथे ल्वापु जूगु मसिया धात्थें काय् म्ह्याय् पुं तः ह्विङः सः स्यूपुं जुयानिं सांस्कृतिक स्तर च्वजायो वसेलिं अथे ल्वाय मज्यू धाय्गु खाँ थुल ज्वी नपां जि गःनां थःगु ज्याखय् फूर्सद मदयो बुइँ वानय् मफयागु नं तः दा हे दत। उकिं नं ल्वापु स्वय म्वःगु खः ला ? अलय् जिं वडा कार्यालय छाय् झायालय् भाइ दक न्यङा ? वयकलं छँ भातिचा पारिवारिक समस्या वगुलिं छि नपां हे छक नपालाङः खँलाबल्हाँ याङः सल्लाह काय दकः वयागु जक धायो दिल। वयकया खाँ न्यङ जिता तालं चाय्कः तलय् वाङः च्वनय्गु मन मन्ह्यात। छाय् धःसा थौं मिटिङ्गे चिया नं मरुगु व जानय्गु ई नं जूगुलिं जिता नय् पित्यात। अले जिं व भाइया लाहा ज्वङः नु नपां वानयँ अलय् लाँ दूच्छि खाँ ल्हा ल्हां वानय् जक पला न्ह्याका। वं खाँ छुङ दिल – दाइ नं जिमि परिवारत सकसितां म्हा मस्यूगु मखु। ब्वा मरुगु नं तः दा हे दत। दाइ व जि बिस्कं बिस्कं च्वङः नयो च्वङागु। दाइ झौखेले च्वङ दी सा जि दुवाकोटय्। दाइचाव जि गु दथ्वी छुं विषय खाँ मिलय मजुगु मरु। मां जिथाय् च्वङः च्वंगु दः। अमानं चय्दा क्यन। अमा अः मचातथें जुयो वान। जिमि खाँ जू काथं थानाया पुलांगु छँ ककापिन्ता मियो उकिं वैगु धेबा स्व ब्व थयो काय्गु व अमाय् भागय् वैगु धेबा वडाया सहकारी खय् हे तय्गु जिमिगु मौखिक सहमति जुगु दः। अमां गुब्लें छँ मिय्गु गुब्लें मियगु मखु धायो मचातय्सं थें खाँ ल्हाङः च्वंगुलिं छि छँ छक झायो सम्झेयाङ बिया अलय् दाइ नपां नं सम्पति इङ विय्गु खायँ छक खाँ ल्हाङः बिया दक धायो दिल। अलय् जिं छमि हे खाँ मिलय् याय् धुंसा जि छाय् वय माला ? छँ नामसारी याय्ता घर बाटो सिफारिस कः वा। ककापिन्ता नं ब्वङः झासं। अलय् सम्पति इय्गु प्रस्ताव नं न्हिँ। अलय् जिं वहे काथं सिफारिस बिय। विवाद हे मरुगु विषय पारिवारिक समस्या हे मत नि। थजगु सहमति खय् वडा व वडाध्यक्ष म्वँ। जिमिसंयां गनां खाँ मिलय् मजूसा दक समस्या ज्यंकय्गु लाँपु क्यङ बियगु जक खः। अथेनं भाइ नं हकनं धायो दिल।– खः थें ङांक औपचारिकता पू वांकय्ता जक जूसां छि छकः झायो दिसँ, अलय् छि साक्षी छकसां च्वङः दिसँ। भाइया खाँ नाइँ नास्ति याय् मफयो जिं ज्यू। बैठक सतिबलय् जिता नं खबर यो जि वय् दक बचं बियो जि भाइ नपां त्वः त जाः नय्ता वाङा।

छँ थें बलय् जहानम्हा जा नयो अफिसय् वानय् धुंकः च्वं गुलिं जि याकचा जा नयो च्वङा। उब्लें जिगु मनय् व भाइया खाँ लुमाङः वल– छाय् वं जिता साक्षी च्वँ धाला ज्वी। छँ याय् पिनिगु खाँ मिलय् जुय धुंकयां वडाध्यक्ष मःगु हे मखु। हकनं थः मां व दाजु नपां नं स्वापु बां हे ला हँ। अथे नं ‘औपचारिकता पू वांकय्ता जूसां छँ छक झासँ’ धाला। जा ननं बिचः याङ स्वया बलय् व भाइया खायँ गनां हे झांगः लाइगु व कतिला पाक खाँ मखाङा।

शुक्रबार बहनिथाय् जा नयो च्वङा बलय् छगू म्हामसियागु नम्बरं फोन वल। जिं जानयो च्वङागुलिं फोन मल्हाङा। जा नय् धुंकः म्हामसियागु नम्बर जूसां वहे नम्वरे जिं फोन याङा। फोनय् लिस वल दाइ नमस्ते जि अखुनुं वयाम्हा छिम्हा जलाखाला भाइ राम प्रसाद सुवाल (छुङागु नां), दाइचा जि व नानी च्वङ कन्हे शनिबार सुथाय् ७ ता इलय् दाइया झौखेलया टहराय् च्वनय्गु खाँ क्वः छिङा। छि झायो दिय् माल। जिं ज्यू जि वय् धायो फोन तयो बिया। फोन तय् धुंक जिता व भाइयाय्गु खायँ भाति–भाति शंका लगे जुयो वल। अलय् वय्क भाइ, केहेँमय्जु, दाइया न्हपा याय्गु पृष्ठभूमि व ब्यवहार अथे बांमलाथें यां मच्वं। अथेनं पारिवारिक खाँ मिलय् जूल धः थाय् जिता सःत गुलिं छुं छुं खाँ लुकुं बिङ च्वंगु जरुर हे दै जक शंका नपां मन भातिचा ग्याङः वल। व भाइया खायँ अथे मरुसां गनां गनां घर सल्लाह मिलय् जुय धुं थाय् जिता सःतः छुं भाति चलाखी याय् तांगु खः ला दक मनय् वान।

कन्हे खुन्हुं व भाइ नं धःगु इलय् हे थः दाइ कृष्ण राम सुवाल (छुङागु नां) या छँ थ्यंकः वाङा। कि जाम्हा नं थ्यंकः वयो च्वंगु जुल। ॐ शान्ति धर्मय वाङः च्वंम्हा छम्हा ब्योह मजूनिम्हा क्येहेँ मय्जु छम्हा नं वयो च्वंगु जुयो च्वना। नपां चिया विस्कुट नं तयारी याङः तय् धुंकगु जुयो च्वना। छँ चिया हे मत्वंसे वाङागुलिं चिया व बिस्कुट नं काकां परिवारया उसायँ नपां–नपां न्हय्सः छु ङा – दाइया छु याङ दिया ? मचात

ग्वम्हा दता ? भाउजू छु याङ दिला ? टहरा गुब्ले दय्कागु ? मचातय्गु पढाइ गथे च्वं ? अलय् दाजुम्हासिनं लिसः बिल– जि न्हपां निसें हे मोटर चलय् याय्म्हा अनं वहे ज्या। अः नं थःगु हे सेकेण्ड ह्याण्ड गाडी दः। काय् पुं नेम्हां ख्वप मा.वि. प्लस टु ब्वङः च्वंगु दः। पढाइ गथे च्वं वयां मसिया। अमिकय् हे न्यङ दिसँ। अपुं नं थाना हे क्वथाय् दः। जहानम्हासिया छगू चिच्या ह्वांगु ज्या दः। सुथाय् –बहनी ड्यूटी वानिगु। थ्व टहरा २०७२ सालया तः भ्वखाचा लिपा जग्गा न्याङः टहरा दय्क च्वङा। जग्गा न्याङ टहरा दय्कागुलिं ऋण भातिचा दः नि। उकिं वडाया छँ मियो भातिचा धेबा वसा साहु पुलयला दक मति याङागु। अथे जूगुलिं छिता छक्वचा दुःख बियागु, अमां गुब्लें छँ मियगु धाइगु, गुब्लें मिय मखु धाइगु। अः वडाय् सिफारिस कः वय हाँ हे छिता खःगु खाँ कानय् दःसा छँ याय्गु अवस्था स्वयो जूसां अमा मानय् मजूसां सिफारिस बिइला दक छिता सःत छँ सल्लाह याय्गु मतिं सः ता गु खः। केहेँ मयजु नं ब्योह मजू निम्हा जूगुलिं वाता नं भाति भाति धेबा बिय माल। अथे जूगुलिं केहेँ मयजुतानं साँखुया ॐ शान्ति शाखां छँ सःत तयागु दः। छि भ्काइ धःगु लिं थौं जिपुं स्वम्हांतु अंशियारत थाना हे मुङ च्वङा। वनं लिपा ॐ शान्तिया तुइगु नं फिङ तः म्हा केहेँ मयजुं धाल जि नं ॐ शान्तिखय् जुयो च्वङागु तः दा हे दत दाइ। अ जिं इहिपा याय मखुत ज्वी। जिता नं कानुनं दैगु छब्व सम्पति माला। दाइपिसं बिय नं धायो च्वंगु दः। अखुनुं नं बुँ म्यू बलय् जिं भातिचा धेबा नं काय् धुन। अः छँ मियबलय् जिता नं छब्वयां माल नि। मखुला दाइ। दाजु – किजा व केहेँ म्हासियागु खाँ न्यनय् धुंकः नेम्हा फुकींतुं तस्कं मिलय् जुयो नाइक खाँ ल्हाङ च्वंबलय् जिगु मनय् लिकुङः च्वंगु शंकाया खाँ बुलुहुँ ध्वाथुयो वल। धात्थें परिवारे मिलय जुय धुंगु खायँ वडाध्यक्षता सःति हे मखु धाय्गु जिगु खाँ खयो वल। थुकी दुनयँ काय्पिनिगु पक्का नं स्वार्थ लुकुंविङ च्वंगु दै धाय्गु खाँ नकतिनि दाजुम्हा सिनं उल बिल। दाजुम्हासियागु खाँ न्यङः छखय् तं नं प्याहाँ वल अथेनं तं स्याङ जिं अमिता तिइजक धाया– अमाया मंजुरी मक सिं यां छुं नं काथं छँ मियता सिफारिस बिय मछिं। छिकपिसं अमाता ज्यू धायकः दिसँ। अलय् जक ज्या जुई मखुसा छँ वडाध्यक्ष सः त सां, छँ हनयँ वडाध्यक्ष दःसां जिइमखु धाधां जि अमिथाय् नं प्याहाँ वया।

जिगु लिसः अमि दाजु– किजा पिन्ता भतिचा पौं लाथें अपुं तः ला तक वडा कार्यालय दुस्वहे मव। अलय् फोन नं मया। वडाय् थजगु अपलं समस्या वयों तुं च्वनिगु जुगुलिं जिगु मनय् थुगु घटना उलि लुमाङ नं मव अलय् कुतुकुल च्वनय् मः थें नं मताय्का।

ई न्ह्याङंतुं च्वन। अथेहे खुलाति लिपा ज्वी मांम्हा काय्पुं व म्हयाय् म्हा वडा कार्यालय् भ्काला। जि वयक पिन्ता फेतु धा धां भ्कायागुया कारणत न्यङा। तह्मिम्हा काय नं धाल – छिं धायो द्यूगें जिपुं यां पुलांगु छँ काका पिन्ता मियगु सल्लाहं क्वः छिङ थाना वयागु। अमांनं छँ मियगु ज्यू धायो मंजुर याङदिल। निवेदनं सही नं याय धुंकल। जिं निवेदन स्वया घरबाटोया सिफारिस जुयो च्वना। निवेदन स्वय धुंकः जिं मांम्हा सिकय् न्यङा – अमा छिं जिता म्हासियाला ? वयकलं म्हामसिया धायोदिल। जिं हकनं लिसा कायो न्यङा – जि छिगु छँ हनय् च्वंगु नं पसः तैम्हा कृष्ण नारायणया कान्छाम्हा काय् कः। अलय् वयकलं धायोदिल – छि कृष्ण नारायणया कान्छाम्हा काय्ला ? जिं अँ धायो विषयया खाँ छुङा – छिकपिनिगु पुलांगु छँ किजा भतपिन्ता मिय ताङागुला ? अलय् वयकलं काचाक्क लिसः बियो दिलः जिं गना मिय धायागु दः जक। जितायां जिगु नामेँ बैंकय् धेबा तयो बिय दक ब्वङः हःगु। उकिता थानाया वडाध्यक्षया सही मः धायो थाना ब्वङः हःगु। न्हपानिसेंया छँ जिं गना मिइ दक। जिमि नायो व जि च्वङागु चिं, पुलांगु छँ गना मिई ? जि काय् पिनिगु विश्वास मरु जिता। म्हयाय् याय्गु यां भ्कन हे विश्वास मरु जिता। व ॐ शान्तिखय् जुम्हा मनूनं जिता मखुगु खाँ ल्हाङ थाना ब्वङः हैला ? वनलिजिं नेम्हा दाजु किजा व केहेँम्हा सियाय्गु ख्वः स्वया। अमिगु ख्वः ह्यों से च्वनय् धुंकल। जिता तस्कं तं पिहाँ वल। मां म्हासिनं थथे धाई धाय्गु सियो जिता छँ सः त खाँ न्यंकय् बियता न्हपालाकंतुं बैठके सःतगु जुयो च्वना। जिं तं प्वः चिङः धाया मांया सहमति मदयकः छुं हालतय् सिफारिस बिय हे मछिं , वनलि ककापुं नं वडाय् भ्कायो सिफारिसया लागिं अपलं विन्ति भाव याङ दिल। जिं सिफारिस बिय हे मछिं धायों तुं च्वङा। उब्ले हे जनप्रतिनिधिपुं नं भ्काल। वयक पिसं नं सिफारिस विय मछिंगु सल्लाह बियो दिल।

शुक्रबार निर्वाचित समितिया बैठके थुगु विषय खाँ छुङ बैठक न्ह्याका। जनप्रतिनिधिपिन्ता विषयया गम्भीरता व घटनात छसिकाथं काङा। समितिं वडाबासीपिन्के नं छकः सल्लाह काय माली। छँ अपलं चिच्याखागुलिं ककापिसंहे काय् धःगु खःसा मां म्हा सिनं मंजुरीनामा ब्यूसा सिफारिस बियमाली धाय्गु खाँ क्वः छित। उगु क्वः ज्यूगु खाँ काथं जिं नेम्हाप्यम्हा वडाबासीपुं नपां नं सल्हाबल्हा याङा। वडाबासीपिसं सिफारिस ब्यूसा पाइमखु काय्पुं टहराय् च्वङः च्वंगुली छँ दानय्ता भातिचा जूसां ग्वाहाली जुइ धाय्गु सल्लाह बियो दिल।

वनं छुं नं दिन लिपा हे न्हपायाय्थें मांम्हा ज्वङः काय्पुं व म्हयाय्म्हा सिफारिसया लागिं वडा कार्यालय वल। अथेनं वडाय् याकचा तयो मांम्हा सिकय् छिगु सहमति दः गु ला मरुला दक न्यङा। वयकलं लिसः बियो दिल 'मियगुयां जि छतिं हे मनय् मरु। अलय् काय्पिसं थ्व हे धेबां न्हूँगु छँ दानय्गु खाँ ल्हाङः च्वना। म्ह्याय्ता नं भाति भाति बिय नं माल। कान्छाम्हा काय् नं जिता लहिय धःगु दः। जिगु भागय् वैगु धेबा जिगु हे नामय् तय्गु खायँ (शर्तय्) जिता मञ्जुरी दः बाबु।

वनंलिपा जिं कान्छाम्हा काय्ता सः त मांया भागय वइगु धेबा वयकया नामय् हे मुद्दती खाताय् तय् धाय्गु बचं क्वकाय्कः सिफारिसया ज्या हछ्याय्ता तोक सिफारिस बिया। उकिया च्यान्हू लिपा कान्छाम्हा काय् भाजुं जिता अमाया नामय् वडाया सहकारी धेबा तयागु पासबुक व कार्ड केनय् हला।

लुमन्ति छुं काकाभाइ दाइलिसेँया

तेजेश्वर बाबु ग्वंगः

ताःतक बुसाया चिं छुं ल्यनिगु दुसा लुमन्ति छता थें चासे वइ, जब लुमन्तियात हनाः थ्यंके मासे वइगु पहः चहः च्वमि स्वभाव जुयाबिइ। थ्व लुमन्ति हनाः काकाभाइ दाइया । छम्हा मनू बांलाः म्ह मनू-पहलं नं, ख्वापालं, दुनं-पिनं।

तुइ नं मखु हाकु नं मखु मुस्या रंगं जिना च्वंम्हा काकाभाइ ख्वपदेशय् सकस्यां काकाभाइ। काकाभाइ दाइ मुस्याथें माकु। हृष्टपुष्ट नं तः ग्वः मुस्या थें। मुस्या मात्र सियेसयेके माः, पट्पट् मुइ। स्वये-हे यापुसे, ई चुलुचुलु वनी।

सके छितः सवाः काये मासें वइ। अथवा ई चुलुचुलु वन जुइ। सवाः व चुलुचुलु ईया छुं सियेमदुगु स्वापू दु थें। सायद व स्वापु म्हसिइगु व बुला वनेगु पहः थें सायद व पहः नाप हना वनेगु पासा जीवनया पहः चह थें। काकाभाइ दाइ नाप बुलेगु पहः धात्थें माकु तः ग्वः मुस्या थें।

काकाभाइ छम्ह। वया तःगु पलाः छुं छताबता समाज सेवा, छुं छताबता साहित्य संगीत व प्याखं कलाया दबुलिइ पिदनाः स्वायेगु। स्वायेत पिदने सकेमाली। स्वायेत पिथने फयेके मालाबिइ थःयात थमनं। काकाभाइ दाइ नं थः यात पिथन, थःगु इलय् थः पहलं साहित्यया दबुलिइ-नेपाल साहित्य मन्दिर ख्वप दुनं। सांस्कृतिक ज्याधाः दुने थः यात ब्वल वयकःलं प्याखं पुचः नाप थः यात स्वानाः।

बेला, हार्मोनियम व पियानो एकर्डिङ अले गबलें टाक्सिकोये बाजं। बाजं थायेगु सीप काकाभाइ दाइया थःगु स्वापू। गन बाजं, अन काकाभाइ दु उबलय्। थौं थें मखया बिइ उबलय्। छम्ह निम्ह जक संगीत विधा दुने दुथ्याना च्वंगु जुल उबलय्।

काकाभाइ छमा तुसिमा थें लतरम्म तुसि यग्गाना सइ च्वंगु मा थें। तुसिमां थें यक्को कचामचा कः घाना मुना च्वनी काकाभाइ। नेपाल साहित्य मन्दिर जक मखु, काकाभाइ दाइया गःसिं। आपलं नेगु संस्थात दु वया। व अन नं दु थन नं दु। सकथासं गन म्ये, भजन, प्याखं, ख्यालि, नासः पुचः आदि आदि दु।

थः यात उख्यंर थुख्यरं ह्वतुह्वलाः काकाभाइ दाइनं थः यात थः दुने पिना थकल। ह्वलय् मसयकं, ह्वलय् मफयकं लुया मवइगु पुसाया स्वभाव-गुण काकाभाइ दाइनं चायेक थू। थुइक चाः। ह्वलाः च्वनी थः यात उख्यरं थुख्यरं। लिमलाः फमलाः नयेत्वने भुतुलिइ, देने सुकूलिइ। छगू सेवा भावया पलं। छगू पहः थः यात ह्वलाः कतः यात ब्वंलकेगु कुतः।

थाकु मचासे पलाः छिनां च्वनेगु लँजुवाः पहः छगू काकाभाइ जीवन। बुलुहुँ बुलुहुँ घुसुहुं घुसुहुं न्ह्यानां च्वनी काकाभाइ। गन तिंतिं मन्हुसें बुलुहुं बुलुहुं मदिक्क पलाः दु अन काकाभाइ। सलथें ब्वां मवनेगु पकः वया। खराचा थें तिंतिं न्ह्याः ब्वांवनेगु पलागं नं मदु काकाभाइया। थः दुनं थः घाना जुइम्हा काकाभाइ। मतापं बुलुहुं घुसुहुं।

नेपाल साहित्य मन्दिरया मोहनि बिस्का इलय् पिदानिगु साहित्य, संगीत व कला कुञ्ज दुनं काकाभाइ दाइनं थः यात ह्वलाः प्रतिसरा बुइकल। काकाभाइ खनेमदुगु पुसा। प्रतिसरा उकिया दुनं ह्वःगु छफ्वः स्वाँ। तताः जु ला प्रतिसरा स्वां ह्वयेकूम्ह माली।

मां अबुया कीर्तिमान मचाखाचा छफ्वः स्वां। व नं पल्यस्वां थें दुनयं या छगू मुखू। गन प्रतिसरा दु, अन काकाभाइ व तता जु दु। गन स्वां दु अन सौन्दर्य दु। गन सौन्दर्य दु अन आनन्द दु। गन आनन्द दु अन स्वायेगुया पहः चहः दु। गन स्वाये थें स्वायेगु पहः चहः दु थन लुमन्तिया नस्वाः दु।

थौं थें चासे वइ च्वनी। काकाभाइ दाइनं बेला कियाः म्ये हायेकूगु जितः। जिमि पाजु विज्ञान बहादुर मल्लया चक्कं चुकय् ग्वयागु नेपाल साहित्य मन्दिरया दुबुलिइ।

"झननन पिरतिया बाजन थायेका
जिमि लाछिइ म्हितः वनेवाः।"

म्ये हालागु। छ्यलं थुकुथुकु हःपाः (प्रेरणा) बिउबिउं जिगु सः यात थ काकां न्ह्याकुगु पहः काकाभाइ दाइया। छथु नं महकुसें हःपाः बिइगु नाइसे क्यातुसे पहः छगू काकाभाइ दाइ। थौंनं झलझल लुमंसे वयांच्वनी।

"तेजेश्वर भाइ छिं म्ये च्वःसा जिं लय बिइ" हःपाः थुकथं पिदनिइ।

हः पालं मन पिन्ह्याइ। थौंकन्हय् थ्वयात उत्प्रेरणा धाइ थें उत्प्रेरणा सिर्जनाया पुसा जुयाबिइ। तेजेश्वर नं ला मनू थथे थ्वइः

"संयोगया म्यैं हाले जिं
बियोगया बिगुल पू छं।"

काकाभाइ दाइनं लय तया हाःगु म्ये दुने जि दु। जिगु दुने काकाभाइ दाइ। लुमन्ति छुं काकाभाइ दाइ लिसेया थुगु छिकपिन्त किगः, स्वां, सिन्ह व छफुति नीलः।

थालमा, सुलमा, कुलमा व नन्ददेव जुजु

- प्रा.डा. पुरुषोत्तम लोचन श्रेष्ठ

न्हपाया खाँ

ख्वप देया दथ्वी लाक तः माह्री त्वः दः । थुगु त्वः या लागाय् विशेष याङः उत्तरप्राचीनकाल (लिच्छवी काल) निसें उत्तर मध्य काल (मल्ल कालया लिपांगु चरण) तकया थी थी (अनुपम) ज्वः मरुगु भौतिक सम्पदात दः । भैल देगः या चाकलिं च्वंगु संवत ८८ (वि.सं.७२१) या लिच्छवी लिपिं कियो तःगु भरापागु उत्तरप्राचीन कालया ल्वहँयाय् जलपात्र, उमा महेश्वरया मूर्ति ((सातौं शताब्दी) भैल देगः निर्भय देवया पालाय्या ने.सं. १२५ (विं.सं. १०६२) या नेपाल भाषा दकलय् न्हापां छ्यलः तःगु न्हापांगु ल्वहँपौ, तिलमाधव नारायण देगः (विक्रमया हिंन्यगू–हिंस्वंगू सदिं) ऐसामारी सत्तः (काष्ठ मण्डप, विक्रमया हिं न्यगू/स्वंगू सदिं) नेपः देशय् वीर शैव/लिङ्गायत पिनिगु छगूयां छगू जक प्रधान मठ जङ्गम मथ हिंन्यगू/स्वंगू सदिं) तिलमाधव नारांद्योयाथाय् च्वंगु भ्वखाद्यः (नेपः देशय् छगूयां छगू जक बाराही (बराह) द्यो या छत्राकार शैलीं दयकः तःगु ल्वहँया देगः, भूगोल देगः (हिंप्यंगू/ङागू सदिं) नेपः या दकलय् तः जगु व खुल्ला जक बिकः दयकगु विशाल ङातापोल्हँ देगः (वि.सं. १७५९) जगन्नाथ देगः (हिंप्यंगू/ङागू सदिं), शक्ति नपांया शान्त भावया तस्कं दुर्लभगु मूर्ति लक्ष्मी नरसिंह देगः (हिंप्यंगू/ङागू सदिं) थजगु अपलं अपः देग नपां थ्व नं हाँ उलि चर्चाय् मवगु अथे हे दुर्लभ थालमा, सुलमा, कुलमा नांया शिवलिङ्गत नपां नन्ददेव जुजुया प्रस्तर (ल्वहँया) मूर्ति (विक्रमया हिंस्वंगू सदिंया न्हापांगू पला) तः खः ।

सुलमाः

सांस्कृतिक भूगोल काथं स्वयगु खःसा तः माह्री त्वः या विशेष याङः भैल देगः, तिलमाधव नारांद्योया देगः नरसिंह देगः, निसें दक्षिण पूर्वया ब्वः (भाग) गः हिति त्वः खः गुगु २५ डिग्री कोणं क्वथ्याङ वाङः च्वंगु दः । गुकिया दकलय् क्वय् बिस्का जात्राबलय् ल्योसिं थानिगु थाय् योसिं ख्यः, भद्रकाली पीठ जुयो (हनुमन्ते) खोँह्रि खुसी चुपिं घाटय् थ्यनि । गः वांथाय् गालय् दय्कः तःगु हिति जूगुलिं उकिता गः हिति धःगु जुइ दक धाय् फः । थ्व हे गः हितिया चाकलिं छँ या दथ्वी तस्कं काथं मछिंगु चिच्या ब्यागु थासय् छगू तः जगु थाय् दय्कः छज्वः महाद्यो (शिव लिङ्ग) तयो तःगु दः । वहे महाद्योता आनायाय् पिसं सुलमा दक धाय्गु या (चित्र सं १) । चाकछिं छँ दःगु खुल्ला आकाश, दुनयया चुकः ता नेवः तय्सं 'ननि' धाई । सुलमा महाद्यो व हे ननिया दथ्वी ला । उकिं उगु ननिता सुलमा ननि जक धःगु खः । सुचुक च्वंगु धाय्गु खाँ काथं नेवः भाषं 'सुला' जक धाई । सुल 'मा' या 'मा' खं महाद्यो दक सिइके फः । थ्व महाद्योत सुचुक च्वंगु अवस्थाखं 'सुला च्वंगु महाद्यो' धाय्गु चलन दः । सुलमां वहे खाँ धायो च्वंगु दः ।

किपा १ः सुलमा, सुलमाननि

थालमाः

सुलमा ननिया पूर्वपाखय् उत्तर दक्षिण ताः हाङः वांगु योसिं ख्यलय् वानय्गु छगू तँकगु गल्ली लाँ छपु दः । सुलमा ननिं व गल्लीया लाँ पुलय् धुनय् वं पूर्वपाखय् थ्यनिगु मेगु ननि थालमा ननि खः । थुगु ननि नं छँ छँ या दथ्वी दुनयँ चुकय् छगू तः जःगु थाय् दय्कः छगः महाद्यो तयो तःगु दः । थ्वहे महाद्योता आना च्वंपिसं थालामा जक धाइगु । (चित्र २) तः जःगु थाथ्यागु च्वयया थाय् दय्कः तःथाय्ता नेवः भाषाँ थाथु' जक धाई । थ्व महाद्यो नं अथेहे च्वय् लाम्हा जूगुलिं 'थालमा' जक धःगु खः ।

किपा २ः थालमा, थालमाननि

कुलमा:

थालमा ननि भातिचाजक पूर्व पाखय् तँ क्वहँ वानकिं थ्यनिगु थाय् कुलमा ननि ख: । कुलमाननि च्वयया नेगू थाय् स्वयो चकांगु त:ब्यागु व क्वय् पाखय् ला । उगु ननिया दथ्वी छता ज:गु देग: छग: नं द: । उगु देग: दुनय् निस्वाङ: त: गु महाद्यो 'कुलमा' ख: । (चित्र३) उगु शिव लिङ्गया जरुं (जलाहरी) नाग बुट्टां छाय् पियो हिङ त:गु द: । क्वय्याता नेव: भाषं 'कुने' क्वनयँ' जक धाई । कुलमा महाद्यो सुलमा व थालामा स्वयो क्वय ला । अथे जूगुलिं थुगु महाद्योयाता कुलमा व ननिता कुलमा ननि ध:गु ख: ।

किपा ३ : कुलमा, कुलमाननि

कुलमा महाद्योया लिक्क स्वथाय् नं प:ख मुइक: त:गु छगू चकांगु थासय् द्योत तयो त:गु द: । (चित्र सं.४) उगु थासय् फुक्क धाय्थें छगू नं छगू थासय् तज्यागु गणेद्यो, मातृदेवी, म्हवेखा गयो च्वंम्हा कुमार, सुजद्योपा, प्यपा लाहाद:म्हा नारां द्यो नपां उमा महेश्वरया पुलांगु ल्वहँया मूर्तित नं द: । थुगु द्यो दयक: त: गु ल्वहँया द्यो याय्के बियो त:गु प्रतिमा लक्षण त स्वयबलय् उमा महेश्वरया मूर्ति उत्तर लिच्छवी कालया दकलय् लिपापाखय् व मेपुं द्योचात पूर्व मध्यकालया न्हापांगु इलय् (हिंछगू/न्यगू) सदिंयाय्पुं दक धाय् फ: ।

किपा ४: कुलमा ननिया खण्डित कलाकृति

अथेहे कुलमा महाद्यो देग: व उगु देगया ह:नय् खल्हँ (जगति) छग: पुलांगु तुंथि नं द: । उगु तुंथिया च्वय् चाकलीं ल्वहँ तं क्वपुयो त: थाय् चाकलिं नेपाल (प्रचलित) लिपि नेव: भाषं आख: कियो त:गु द: ।

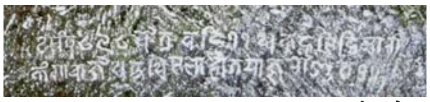

किपा ५ : ने.सं. ८९८ या ल्वहँ पौ

भाय हिला: ने.सं. ८९८ वि.सं. १८३५ चैत्र वदि ११ या दिनसं सिद्धि नारां कंगाचा जुं थुगु तुंथि चाकलीं ल्वहँ तयगु ज्या यागु जुल । भिं जुयम: ।

– सिद्धिनारां नुं थौं स्वयो २४० दाँ हाँ उगु तुंथिया च्वय फलय् चाकलीं ल्वहँ तगु धायो त: काथं व नं यक्व हाँ हे आना पूर्व मध्य काल पाखय् वा अथे धाय् कुलमा महाद्यो नि: स्वागं इलय् पाखय् हे तुंथि द: धाय्गु खाँ सिय द: ।

नन्ददेव जुजु:

थालमा, कुलमा व सुलमा ननिया महाद्योया स्थलगत अध्ययन स्वीदा हाँ हे याङागु ख: । अलय् चिच्या-चिच्या क्वगु ननि दुनय्या सुचुक च्वं थें च्वङ: च्वंपुं काचाक्क पिनयया संसारं लुइके नपां मफय्क: सुचुक च्वंथे च्वङ च्वंपुं अलय् उकिया लिक्क भन हे सुचुक च्वंपुं मेमेपु नितान्त महत्वपूर्ण सम्पदाया बारे जिं सिहे मसिया । थौं स्वीदा लिपा स्थानीय पासापुं (विनोद राज शर्मा, केशव तमखु, पुरुषोतम तमखु) नपां ख्वप नगरपालिकां दानय्गु ज्या न्ह्याकगु लक्ष्मी नरसिंह देग: स्व: वानय्गु इवलय् थुकिया चाकलींया सम्पदात नं तुलनात्मक अध्ययन याङ स्वयबलय् अफ्न स्यल्लागु ग्वाहाली जुई धाय्गु बिचलं वि.सं. २०७८ साल मंसिर २६ गते शुक्रबार खुन्हूँ वहे महाद्यो थाय् नं स्व: वाङ: अध्ययन याङा । अलय् सुलमा ननिया अध्ययन याय्गु इवलय् भिसिंद्योया मूर्ति ल्यूनयँ काचाक्क सुननं मखानिगु, ख्यूंसे च्वंगु थासय् क: पिचाय् काक: त:गु सुचुक्क च्वंगु थासय् थुम्हा नन्ददेव जुजुया ल्वहँया इवातां (मूर्ति) अकस्मात लुयो वगु ख: । (चित्र संख्या ७/८) । थ्व छगू न्हूँगु खोजता थ्व जिगु तह्यांगु उपलब्धी काथं काया ।

सुलमा ननिया महाद्यो च्व: जायक: थाथ्याथाय्, मेगु देग: या या ह:नयया आंग: नपां धयपुक: त:गु द: । उकिं क्वय नं स्वयबलय् उम्हा महाद्योता स्वयबलय् उखय्या देग: या ल्वहँ ग:जु नं खानय् दै (चित्र सं. १) स्वयो दिसँ । जिं स्थानीय पासा पिन्के न्यङा "व छु देग: या ग:जु थें ? ' वयक पिसं व भिं सिं द्योया देग: जक धायो दिल । ख्वपया भिसिंद्योया स्थलगत अध्ययनयां न्हपा हे याय धुंगु ख: । अलय् थथे छँ छँ या दथ्वी उकुस मुकुस जुइक: सुचुक च्वंम्हा थें च्वङ: च्वंम्हा भिसिंद्यो ध:सा जिता न्हूँगु हे अनुभव जुल । जिं छक स्व: वानय्नु धाया । बरु गनानं वानय्गु ख: ? आना द्वहँ वानय्गु लाँ हे मरु थें च्वं । उखय्या छँ क्वय नं वानय् मालि थें च्वं । अथेहे जुयो च्वना । उखय्या छँ हरिरत्न सिंख्वा (८१) याय्गु ख: । वयक आनासं च्वङ: च्वंगु जिमिसं उगु देग: स्वय्ता वयकक्य् न्यङा । वयकलं ज्यू धायो जिमिता उगु देग: क्यनय् यंकल । (चित्र सं ६) अलय् उकिया बारे महत्वपूर्ण खाँत काङ: तह्यांगु गुण याङ: दिल । वयकता अपलं सुभाय् ।

किपा ६: भिसिंद्यो नपां नन्ददेव जुजुया स्वालि

भिसिंद्योया देग: छता जक ज:गु ल्वहँतं जक दाङ: त:गु पश्चिमपाखय् स्वयो च्वंगु द: । थजगु शैली स्वरुपया पुलांगु ल्वहँ देग: जिं नेपाल मण्डलय् गनां हे मखाङा नि । थ्व जिगु अध्ययन मगागु नं जुयफ: । न्ह्याथय् थजु उलि स्वय मदैगु, काचाक्क गनां मदैगु थ्व अतुल्य देग: या गर्भ स्थानया हनयँ हे भिसिंद्योया आलीढमुद्राया ल्वहँ या देग: तयो त:गु द: । उगु मूर्तिता च्वय् निसें क्वय् थ्यंक: स्वय धुंक उकिया दुनयया ल्वहँ व थायत चाकलीं मिखा वायका। गनां उगु देग: या बारे च्वयो त:ग ल्वहँ पौ त: द: ला जक। छाय् ध:सा जिता व भिंसिंद्योया मूर्ति स्वयो उगु पुलांगु देग: लं मनय् धौ बजी वायक: बिल । जिं हरिरत्न जु यायके न्यङा– 'थाना गनां थ्व भिसिंद्यो व देग: या बारे च्वयो त:गु ल्वहँपौ त गनां द:ला थें ?' वयकलं लिस: बियो दिल– अजगु शिलापत्र थाना गनां द:गु यां जिं मसिया, मखाङा। अलय् थ्व भिसिंद्यो न्ह्मा, देग: जक पुलांगु ख: । थ्व भिसिंद्यो जिमि बाज्यापिसं थाना लिपाजक नि:स्वांगु ख: । भिसिंद्योया ल्यूनयँ नं तस्कं पुलांगु छगू मुर्ति द: । व मूर्ति नन्द देव जुजु यायगु ख: । (चित्र सं ७,८) । व तस्कं पराक्रमी जुजु ख: । वयकया उजं मक: सें यलया करुणामय (मच्छेन्द्रनाथ) या जात्रा भोतो क्यनिगु जात्रा नं न्ह्याकि मखु । वयकया उजं मकसें मगा । थुकिया बारे समाजय धायो वयो च्वंगु लोकया धापु नं वयकं कङ: दिल ।

थालमा, सुलमा, कुलमा
नन्ददेव राजाया आज्ञां
जिं भ्वत क्यने ताङा ॥

किपा ७: नन्ददेव जुजु

किपा ८: नन्ददेव जुजु वि.सं. १२०३-२४

हरिरत्न सिंख्वाजुं क्यङ: द्यूगु नन्ददेव जुजुया मूर्ति व वयकया बारे कांगु खाँ इतिहास, संस्कृति व पुरातत्वया ल्याखं विशेष महत्व द: गु ख: । उगु स्वालि न्हिनय हे मता मच्याक: खानय् मरु । उगु स्वालीया म्हाछिं किपा काय् नं काथं मछिंक: तयो त:गु द: । व जुजुया म्हाछिं खानय् दय्क स्वयतायां भिसिंद्योया मूर्ति आनानं चिइकय् मनि । थुगु स्वालीया क्वय् पाखय् भातिचा थुङ त:गु थ्यं मथ्यं अथेहे ७०X३५ से.मि. दु-ब्या द: थें च्वं ।

धात्थें स्वयहे काथं मछिंक तयो त:गु नन्ददेव जुजुया स्वाली बुलुहुँ ज्यल: पाता ल्याहाँ वय् धुंकल । धात्थें उगु मूर्तिया ख्व: अपलं ज्यल वान । अथेसां वयागु ख्व: सियद:गु छगू काथं दृढभाव शान्त, सौम्य, गम्भीर, ओजस्वी भाव व पुष्ट सुडौल जिउ वयागु राजकीय ब्यक्तित्व काथं दाङ च्वंगु बांलाक हे सिय द: । कपालय् विशेष मटु (मुकुट) ब्वहलय् तक थ्यं । हनय्पाखय् सिमाह: थें च्वंगु च्वयपाखय् चुस्स च्वंगु बुट्टां कियो त:गु द: । अजगु घरानिया नं फियो व युद्धखय् शिरस्त्राण याङ: च्वंम्हा छम्हा वीर योद्धा वा सेनापति थें च्वं । वं कम्मरे स्वंगू तहया विशेष प्रकारया बुट्टा द:गु जनि (पेटी) चिङ: जिउया च्वयया भाग खुल्ला तयो त:गु द: । अलय् वं लप्पाय् पुष्पकेयर, ककुतय् नेबा कण्ठहार व न्हय्पय् ककुतय्तक थ्यनिथ्यं च्वंक: स्वंफ्व: बुट्टा द:गु ख्वातुगु कर्म कुण्डल तियो त:गु द: । नेपाल मण्डलया पूर्व मध्यकालीन ल्वहँया मुर्ति खय् दैगु शैली व लक्षण नन्द देव जुजुया थुगु मूर्तिसं खानय् द: । थुकाथं स्वयबलय् भ्रीसं उगु मूर्तिता छतिं हे शंका मयासें विक्रमया हिंस्वंगू सदिं पाखय्या न्हापांगु चरणया ख: दक धाय् छिं ।

थुगु ल्वहँया स्वाली नन्द देव जुजु सुख: ले ? इतिहासया मिखालं स्वय बलय् थ्व तस्कं महत्वपूर्ण खानय द: । नेप: या इतिहासय् मन क्व स: पुं न्ह्याम्हा नं मन् तय्सं च्वयया खाँ नुगलय थां सा नन्द देव जुजु सुख: ? धायगु न्हयस: या लिस: क्वय

ल्यं दःगु खाँ धाय् हाँ हे पक्का नं छुं नं छुं सिय धुंकगु जुयमः । स्थानीय लोक जीवनय् नन्ददेव जुजया नामं लोकं हवाम्हा उगु ल्वहँया स्वाली व आनन्द देव जुजु या शासन काल वहे इलय् तुं खानय् दः वः । थुकाथं स्वयबले उम्हा नन्ददेव जुजु विक्रमया हिंस्वंगू सदिंया न्हापांगु चरण पाखय्या तस्कं प्रतापि, शक्तिशालि नांदां म्हा जुजु आनन्द देव (वि.सं. १२०३–२४) हे खः दक मिखा तिसिङः धाय् फै । आनन्द देव या बारे कुल बिइगु ऐतिहासिक सामग्रीत (अभिलेख, हस्तलिखित ग्रन्थत, गोपाल राज वंशावली नपां मेमेगु वंशावलीत) अपलं अपः दः , व सामग्रीखय् वयाता नन्ददेव वा आनन्द देव दक धायो तःगु दः । नीदाया थःगु शासनकालय् वं केन्द्रीय शासनता दकलय् बलाकला (बज्राचार्य, धन बज्रः २०६४ गोपाल राज वंशावलीको ऐतिहासिक विवेचना, कीर्तिपुरः नेपाल र एशियाली अनुसन्धान केन्द्र, पृष्ठ ४७–५२) देया रक्षा याङः जनताता नाश मजुइकः ख्वप देशय् त्रिपुर राजदरवार दय्कः ख्वपदेता नेपः दे या राजधानी दयकगु वया शासन कालया दकलय् बांलागु ज्या मध्ये खः । लिपाथ्यंकः लुमाङ वैगु काथंया वयागु ज्यायाता देशबासी पिसं नुगलय् थाङः तःगु दः । उकिं हे गोपाल राजवंशावली च्वम्हासें तस्कं च्व छायो वयागु बारे थथे हना बना याङः तःगु दः । (बज्राचार्य, धनबज्र, मल्ल कमल प्रकाश १९८५ दि गोपालराज बंशावली फ्रान्स स्टेनर वरलाग, बेशवाडेन जि.एम. वि.एचः पत्र २४/२५ अनुदित पृष्ठ ८०–८१)

माघ कृष्ण सुचन्द्रमा प्रतिपदे सप्ताधिके षष्टिके, काले वर्षशतद्वये शुभदिने राज्यंम्वर, प्रापितो । श्रीनेपालाः समस्तमण्डलमहीत्राता प्रजानासनम् पड्यिं शास्त्र तदा सुनिर्मितगुणे श्रीनंददेव प्रभुः ॥

राजा श्रीआनन्ददेव वर्ष २० तेन भक्तपुरे शिवग्लस्थाने देवालये देवद्वयञ्च प्रतिष्ठितम् ॥ ताम्रशंखलीसंछादनम् ॥ त्रिपुरसहित राजधानी प्रतिष्ठितम ॥ राजकुलसमीपे सुवर्णपनाली कृता ॥ श्रीनेपाने महामण्डलीकमहापात्रप्रमुख समस्त प्रजादीनान्पुत्रपौत्रादीनां गृह, क्षेत्र, क्रयविक्रीतितङ्कृत्वा ॥ संपातदुःखागिन, अपीडिताहृदयानि । चवंगप्रवतः सरोपकेतानाम् चोरकदम्बकय् निहत्य कृता महात्मन कृतम ॥ तेन शुक्रदिने नाटिक सुधनपाल कृतवान् ॥ त्रिपुर सप्तगण्ठकूट कृत प्रतिष्ठितञ्च ॥

(नेपाल संवत २६७ (वि.सं. १२०३) माघ कृष्ण प्रतिपदा सोमबारया शुभ दिनसं जुजु श्री आनन्द देवया राज्यभिषेक यात । व सकल नेपाल मण्डलया रक्षा यात, प्रजाता नाश मजुइक, सुखं तला, दुःख फुकला । शास्त्रकाथं ज्या याइम्हा थजम्हा गुणी जुजु श्री आनन्ददेव जुल ॥

आनन्ददेव वर्ष २० । वं ख्वप देशय् शिवग्लस्थानय् देगलय् नेम्हा द्यो प्रतिष्ठा यात । सिजपौलं चिता । त्रिपुर नपांया राजधानी नं दय्कला । ‘राजकुल’ थिइकः लुँ हिति दय्कला । श्री नेपालय् माहामाण्डलिक महापात्र आदिनिसें सारा प्रजाया काय्, छ्य् तकया छेँ बुँ न्याय –मिय दःगु ब्यवस्था याता । दुःखः बाधा मजुइगु याता, …….. खुँ तय्ता सखाप याङः महात्मां याइगु ज्या यात । वं शुभ दिनसं सुधनपाल प्याखं च्वयो क्यना । त्रिपुर सप्त गढठकुट दय्कः निःस्वानय्गु ज्या नं याता ।

गोपाल वंशावली च्वम्हासिनं आनन्ददेवता ‘नन्ददेव’ जक मधसें आनन्ददेव दक धायो हे च्वछाला । थुकाथं आनन्द देव व नन्ददेव धाय्म्हा छम्हां तुं खः जक धाय्फः । धात्थेंगु खाँयां व देश बासीपिनिगु दथ्वी ‘नन्ददेव जुजु’ नामं लोकं ह्वा । लौकिक जीवनय् लिपा थ्यंकः थ्वहे नामं नां चलय् जुयो वःगु सियदः । नन्ददेव जुजुया ल्वहँया स्वाली थ्व खाँया छगू ज्व मरुगु दसु खः ।

नन्ददेव जुजुया ल्वहँया मूर्ति (स्वाली) दःगु थासं नेपला प्यपला उखय् पाखय् उत्तरे तीलमाधव नारायण स्थान दः । पश्चिम स्वयो च्वंम्हा तिलमाधवनारांद्योया देगः लिकं प्राचीन नेपाल (प्रचलित) लिपिं च्वयो तःगु हिंच्याध्वया अभिलेख दःगु छगु गरुदस्तम्भ दः । आनन्ददेवया शासनकालय श्री रामुनिया छ्यभाजु पुण्यात्माया काय् शंकरं थः जहान तेज लक्ष्मी नपां च्वङः बिष्णु भगवानया द्यो थापना यागु खाँ उगु स्तम्भ लेखं सिय्दः । उगु स्तम्भ लेखसं आनन्ददेवता थथे च्वछायो तःगु दः । (बज्राचार्य २०६४ पृष्ठ ४९–५०)

पृथ्वी नृपे सकललोकहृदंवुहंसे युक्ता प्रशासित रिपुद्विपकेशरीन्द्रे । विते गुणैर्जगति चंन्द्रकलावदातैः श्र्यानन्ददेव इति सूर्यकस्लप्रदीपे ।’

(सकल दुनियाँया मन त्याकम्हा, शत्रुत सखाप याम्हा, तिमिलाथें यचुम्हा थःगु गुणं याङः संसारे नां जम्हा सूर्य वंशया मता थजम्हा जुजु श्री आनन्द देवं राज्य याङ च्वंगु इलय् … ।)

आनन्द देव महाद्योया तह्नांम्हा उपासक ‘परमशैव’ खः । राजकुमार जुयो च्वंगु इलय् हे वं काशी नं नेपालय् शिवधर्म प्रचार याय्ता वम्हा आमर्द्धक परम्पराया अग्निमठया शंकराचार्य पाखं शिक्षादीक्षा काला । थ्व खाँ राष्ट्रिय संग्रहालय् छाउनी दःगु ने.सं. २६४ या शिलालेखं सिय दः । उगु ल्वहँपौति नं वयाता नन्ददेव जक धायो तःगु दः । नेपः या नां जःम्हा इतिहासकार नपां लिपिविज्ञ जिम्हा गुरु धनबज्र बज्राचार्य जुं उगु ल्वहँ पौ न्हपा तः माह्नी पाखय् च्वंगु लिपा तिनी राष्ट्रिय संग्रहालय् यंकगु धायो द्यूगु खाँ थाना न्हिथानय् बहजू । उगु ल्वहँ पौ या छुं अंश थथे दः । (नेपाल ज्ञानमणि, २०४३, पशुपति नाथको दर्शन स्पर्शनपूजन सम्बन्धमा समीक्षाः काठमाण्डौंः महेशराज पन्त, पृष्ठ ४९,५६।)

अस्थां श्रीरघवंशमौक्तिकमणि (र्जातो जना) नदंन सान्द्रश्चचन्द्र इवान्वितोतिमधुरैरानन्ददेवः करै । उच्चैः शक्तिधरः कुमारपदवी प्राप्तोपि तैर्दीक्षितो (दान्तः सिद्धिमवर्णा) नीयमहिमा प्राप (त्परा) मैश्वरीं

(थाना नेपालय् रघु वंशय् मौक्तिकमणि थजम्हा (जनताता आनन्द बिइम्हा) तुइजलां थिम्हा तिमिला थें जः म्हा आनन्ददेव (खः) राजकुमार पद (यौवराज्य)

दयो तस्कं बल्लाम्हा जूसां योगी पिन्के शिक्षा कायो तहांगु महिमां जायकः च्वंम्हा वयकं ईश्वरीय परमासिद्धि नं जुयो दिल। (बज्राचार्य २०६४, पृष्ठ ५१) दक च्वता।

थुगु न्हँगु खसराज्याया सैन्य शक्ति बल्लाङ वांसेलिं थुगु राज्य नं झन झन छ्यङ तः क्वयो वान। केन्द्रया शासकपिनिगु लागिं थ्व तस्कं खतरा खानय् दयो वगु जुल। अलय् शङ्कर देव, शिव देव, आनन्द देवया शासन बल्लासेलिं खसपुं पूर्वपाखय् हज्याङः वयमफूत। कर्णाली प्रदेशे खस राज्याया प्रभूत्वदयो वांसेलिं गण्डकी प्रदेशे धःसा आनन्ददेव पिनिगु प्रभूत्व तस्कं बांलाङ च्वंगु जुयो च्वना धाय्गु हस्तलिखित ग्रन्थ विशेषयाङ सिज पौ खं सिय दः।

पूर्व मध्यकालय् पश्चिम मगरातमेगया पन्नगविषय (जिल्ला) नं गण्डकी प्रदेशे हे लागु खः। यगु पन्नग विषयया ने.सं. २८२ या सिजापौ सं वयाता नेपालया अधिपति दक थथे सम्बोधन यागु दः। (बज्राचार्य २०६४ पृष्ठ ४९,५१)

संयोस्तु ॥ सम्वत् २८२ मार्गशिरशुक्लपुर्णमास्या रोहिन्याङ्गारदिने ॥ राजाधिराज परमेश्वर परमभटारक। श्रीनेपालाधिपतिश्रीमदानन्ददेवस्य विजयराजे। ...'

कल्याण जुयमः। नेसं.२८२ (वि.सं १२१८ मार्ग शुल्क पूर्णिमा मंगलबार रोहिणि नक्षत्रया दिनसं राजाधिराज मरमेश्वर परममट्टारक नेपालया अधिपति श्री आनन्द देवया विजय राज्यसं।)

नेपः या शासकपुंमध्ये 'नेपालाधिपति' या पदवी कःम्हा न्हपांम्हा आनन्देव हे खः। वं थ्व पदवी काय मःगु या मूँ खाँ बज्राचार्य जुं थथे धायो द्यूगु खः।

ने.सं २८२ या उगु सिजपौ सं आनन्ददेवता 'नेपालाधिपति' धायो तःगु दः। आनन्द देवता 'नेपालाधिपति' धायो च्वयमःगु मू खाँ उब्लेया अवस्थां नं छुं छुं खाँत नं दः। अखय् कर्णाली प्रदेशे खस राज्य निस्वांसेलिं थुखे नेपाल केन्द्रया शासक आनन्ददेवपुं तस्कं सावधानी जूगु खानय् दः। थथे जूसेलिं आनन्द देवपिसं कर्णाली प्रदेश थें गण्डकी प्रदेश व मेगुप्रदेशे नं खस तयुता लिच्वः लाकय् मवियगु काथं कुतः यागु खानय् दः। गोपालवंशावलीया च्वमिं 'श्री नेपालसमस्तमण्डलमहित्राता' धायो आनन्ददेवया वर्णन यागुलिं उगु खाँ सिय दः। उगु सिजपौं आनन्ददेवता 'नेपालाधिपति' धःगुलि नं वहे खाँ खं खः धाय् फः। अः नेपालया धात्थेम्हा अधिपति आनन्ददेव खः धाय्गु केनयुता उगु पदवी हछ्यागु खानय् दः। छाय् धःसा थ्वनं हाँ या अभिलेखय् हस्तलिखित ग्रन्थ (लाहातं च्वया साफू) सं उब्ले जुजुपिन्ता 'नेपालाधिपति' दक बः बियो च्वयो तःगु खानय् मरु। आनन्ददेवया पालाया थ्वहे अभिलेखसं दकलय् न्हःपां 'नेपालाधिपति' खाँग्वः छ्यःगु खानय् दः। थ्वहे प्रशङ्ग लिपा मल्लाकालय् 'नेपालाधिपति' पदवी काय्ता यैं–यल– ख्वपया जुजुपिसं हानथाप यागु खाँ लुमांके बह जु। अथेहे आनन्ददेवके 'नेपालाधिपति' पदवी स्वाय् हःगु या हुनि नं वहे अभिप्रायखं खः धाय्फः।

भौगोलिक मिखालं स्वय बलय् यैं, यलाय स्वयो ख्वपया बस्ती उत्तरय् कासाँ खुसी, दक्षिणय् खौंह (हनुमन्ते) खुसीं घेरेयाङ तःगु तः जायक डाँडा जुयो च्वंथाय् प्राकृतिक दुर्ग दःगु थाय् खः। उब्लें इलय् ब्यलय् हताल (लडाइ) अपलं जुयो च्वनिगु इलय आनन्द देवं ख्वप दे ता हे छाय् राजधानी ल्यला धाय्गु खाँ स्पष्ट जू। वं राजधानी ख्वप देता छगू बल्लागु किल्ला काथं दयकः सेना व देशवासीया मन क्वसायकः तान्त्रिक हिसावं नं दे रक्षा याय्गु मतिं देशं दुनय् व पिनयँया उगटमातृका देव गृह/पीठ नपां शहरया दथ्वी त्रिपुर सुन्दरी पीठ + देव गृहया नवदुर्गा पीठ निस्वाना। (श्रेष्ठ, पुरुषोत्तम लोचन २०६०, भक्तपुरको नवदुर्गा गण, भक्तपुर बबिता श्रेष्ठ, पृष्ठ १५-२२) तःमाही त्वः या भैल द्योया चिच्या जःगु देगः वहे जुजुं दयक गु धाय्गु वंशावली दः। वहे भैल द्यो व भैल द्योया शक्ति त्रिपुर सुन्दरीता ख्वप देया दथ्वी साल हयो ख्वप देता तस्कं ब्यवस्थितगु राजधानी काथं दयक राजनीतिक प्रशासनिक काथं जक मस्व सें धार्मिक साँस्कृतिक न्हयलुवा काय फःगु सांस्कृतिक केन्द्र काथं नं वहे जुजुं निस्वाना। नेपाल मण्डलं तस्कं ङाय्किगु स्थानीय व राष्ट्रिय महत्वया जात्रात, नखा–चखा ङाय्केता जुजु नं वयमःगु जुजुया उजं काय मःगु राजकीय नेतृत्वया सांस्कृतिक परम्परा थ्वहे जुजुया पालाय निसें यागु खः धाय्गु खाँ झीसं नकतिनि जक सियागु 'सुलुमा, थालमा, कुलमा, 'नन्ददेव जुजुया आज्ञां जिं भ्वत क्यने ताङा' खाँ खं सिय दः।

यलया चवःजगु सांस्कृतिक म्हासिइका ज्वङः वयो च्वंगु भ्वत क्यनिगु जात्रा नेपःया छगू लोकं हवागु जात्रा मध्ये खः। थुगु जात्रा स्वयता स्वनिगः या सर्वसाधारण निसें जुजु/राष्ट्र प्रमुख नपां स्वः वइगु चलन दः। वि.सं. २०६३ सालय् नेपालय् राजतन्त्र मदयानिं भ्वत जात्रा खय् राष्ट्र प्रमुख वयो, स्वयो जात्रा न्ह्याकगुलिं थुगु जात्रासं राजकीय निरन्तरता मदिक्क वयो च्वंगु खाँ थुइके फः। तान्त्रिक विधि–विधान नपां साइत स्वयो लभांख्यलं जाह्वला ख्यलय् मच्छेन्द्र नाथया रथ लुयो हःगु दकलय् लिपाया दिनसं मचछेन्द्र नाथ (बुंगाद्यो/करुणामय) नं थः कय् कायो तःगु नासो हिरामोती रत्नं जःगु जुजुया उपस्थितिसं छम्हा राजकर्मचारी मच्छेन्द्र नाथया रथय् च्वय्या प्यकुनय् दाङः यक्व यक्व जनसमूहता क्यङः जिके दुः, सुयाकें जिगु खः धइगु दसि दः सा काः वा' धायो प्यंगू दिशायतुं क्यनिगु चलन अः तक दः नि।

लोक परम्परा व वंशावली काथं, भ्वत जात्रा गथे जुयो याय् माला धाय्गु छगू न्यँ कँ बाखं नं दः।

टौदहया नागराज कर्कोटकया नागरानीया मिखा स्याबलय् छम्हा ज्यापु नं

वास याङ लांक ब्यूसेलिं लय्तायो नागराजं धनदौलत नपां उगु रत्नं ज:गु भ्वत नं छपा नं बिल। व भ्वत नं सुनं खुयो यंकला मसिल। छन्हु मच्छेन्द्र नाथया जात्रा स्वः वांबलय् व ज्यापुं थः ता ब्यूगु वहे रत्नं ज:गु नं छम्हा मनूं (भूतं) फियो वगु खाङ आना हे 'आमु नं जिगु' धायो ल्वापु थल। अलय् न्ह्यागु याङानं ल्वापु मज्यंसेलिं उगु नं करुणामयता नासो तयो सुनं दसि प्रमाण है वाता वियगु धायो जिम्मा तयो तकगुलिं दाच्छीया छक सुयाय्गुं ख:सा दसि ज्वङः कः वा दक (भोटो) भ्वत नं क्यनिगु जात्रा थौं तक न्ह्याक वयो च्वंगु द:नि।

थुगु जात्रा गुब्ले निसें न्ह्याकगु खः धाय्गु धात्थेगु ऐतिहासिक सामग्रीत मलुनि। इतिहास, संस्कृतिया छगू लिधंसा समाजय् धायो वयो च्वंगु खाँत नं खः । न्हपा –न्हपा निसें न्ह्याक वयो च्वंगु नखा–चखा, जात्रासं भाषा ल्हाय, पाः फय्, जुजुया उजं ल्हाय, धाय्गु थजगु म्हुतुं न्ववाइगु तस्कं बांलागु अलय् सत्य खाँ नं खः। 'थालमा, सुलमा, कुलमा, नन्ददेव जुजुया आज्ञां जिं भ्वत क्यनय् ताङा' नं थुगु खाँया अपवाद मखु। भ्वत क्यनिथाय् जुजु मवांसें मगागु राजकर्मचारी जुजु/राष्ट्रप्रमुख वयालिं भ्वत क्यनिगु स्वयबलय् थुगु जात्रा पक्कानं जुजु आनन्द देव या पालाय् थ्यं बलय् तस्कं लोकं ह्वाय् धुंगु जुयमः अलय् दायँ दायँ पतिकंया मच्छेन्द्र नाथया जात्रा भ्वत जात्राखय् थः हे वाङः स्वइगु धाय्गु खाँ नं सिय् दः। थथे स्वयबलय् थुगु जात्रा नन्ददेव जुजु स्वयो यक्व हाँ निसें ङाय्कः च्वंगु खानय् दः। अथेहे भ्वत जात्राया अभिप्राय (मति) व ल्वापु ज्यंकय्गु पहः द्यो व जुजुं याइगु निपं खं मध्य युगीन न्याय ब्यवस्थाया छपुलु' काथं थुकिं क्यं। (हरिराम जोशी (२०६०) नेपः या चाडपर्व, ललितपुर, जोशी रिसर्च इन्स्टिचूट, पृष्ठ ५५) दक च्वता।

प्राचीन कालय् छुं नं खाँ निर्णय काय थाकुलकिं ल्वापिन्ता द्यो या हनय् यंकः पाः फय्किगु चलन दः। वहे काथं भ्वतया खाँ क्वः छिय मफू सेलिं उकिया लागिं धर्मराज काथं विश्वास याङ त:म्हा मत्स्येन्द्र करुणामयया उगु जात्रासं राजा थः नं सवारी जुयो व नेम्हा झगडियापिन्ता थः थः गु दसि प्रमाण ज्वङ वयगु राजाज्ञा (राजाया उजं) जूगु खः। अलय् उगु भ्वतः थ:गु दक : द्योया ह:नयँ पाः फय् मछः सेलिं उगु भ्वत नं करुणामयया जिम्माय् लाङं तु च्वन। अलय् दायँ – दायँ पतिकं सुयाय्गुं खः सा कः वा धायो क्यङः च्वंगु भ्वतं मध्यकालीन नेपः या न्याय ब्यवस्था गथे च्वं दक क्यङः च्वंगु खः ध:सां पाइ मखु।

सुलमानिनि नेग:, थालामा ननि व कुलमा ननि छगः छगः याङः प्यंगः महाद्योया अर्थ भावपूर्ण काथं पूर्व पश्चिमय् छसिकाथं निस्वांगुलिं नं झीसं तः माह्री, ग:हिति लागा न्हपानिसें हे पवित्र शैव तिर्थ स्थल काथं हज्याङः च्वंगु मति वां। अपलं अर्थ छ्याय् ज्यूगु, प्रतीकवादी मिखालं सुलमा, कुलमा थालमा स्वर्ग, पृथ्वी व पाताल काथं अलय् प्यम्हा महाद्यो दसिकाथं संसारया सृष्टि संहारया इलय् वहे भगवान शिवया त्रिगुण प्रधान स्वंगू बिस्कं बिस्कं नां (सत्+चित्त+आनन्द– सच्चिदानन्द) जुइगु काथं व स्वंगुं तुं गुण नं बिस्कं हे परम तेजोमय ब्रम्हपदय् च्वनय्थें जुइगु लिं हकनं विस्कं नामं अमिता पुकारय् याइगु वया चतुर्विभ नामं प्रमुख काथं दः। अपुं खः १) भव–उत्पतिया ई व रजोगुण प्रधान नां २) हरसंहारकालय् तमोगुणप्रधान नां ३) मृड–स्थितिकालय् सत्वगुणप्रधान नां ४) शिव–स्वंगूतु गुण स्वयो पाकः च्वंगु तेजोमय (जोशीः हरिरामः२०५८ अभिनव संस्कृति कोष, ललितपुरः नवीन्द्रराज जोशी, पृष्ठ ९१) सुलमानिनि, कुलमानिनि व थालमानिनिया प्यम्हा महाद्योत नं थुकिया स्यल्लागु दसु खः धाय्फः। आनन्ददेव भैल देगः लुँ हिति नपां मेमेगु देगः त नं दय्कगु खाँ ऐतिहासिक सामग्रीया लिधंसाय् सिइके फः। उलिमध्ये छुं छुं न्हिथानय् वहजु कृतित शैली लक्षण व प्राचीनताया मिखालं वयागु हे इलय्या थ्वहे सुलमा, थालमा व कुलमा शिवलिङगत नं खः धाय्गु मति वां। सायद थ:गु शासनकालय् तस्कं न्हिथानय् बहगु अपलं ज्या पूवांकय् फ:गुलिं नन्ददेव जुजुता थें सत्+चित्त+आनन्द जुल, वहे काथं व नन्ददेवं आनन्ददेव जूगु ख:ला ? थ्व जिगु मनया खाँ जक खः। अलय् ख्वपय् थथे कुलमा, सुलमा व थालमाया परम्परा न्ह्याङः वयो च्वंगु दः। अजगु हे परम्परा यलय् नं न्ह्याङः वयो च्वंगु खानय् दः। यलय् च्वंपुं उथे उथेंगु हे नांया महाद्योत सुलिबुँ नलिबुँ बलिबुँ व कुलि बुँ नं खानय् दः। गुगु मध्यकालीन यलया नां जम्हा विद्धान पण्डित गयो जुजुया इलय् नि:स्वांगु धायो त:गु दः। (संस्कृति शिरोमणी हरिराम जोशीं धायो द्यूकाथं) यलया उगु परम्परा राजधानी ख्वपया परम्पराया लिच्वलं नि:स्वांगु खानय् दः।

यलया व प्यम्हा महाद्यो विशेष याङ भाद्र शुल्क त्रयोदशीनिसें आश्विन कृष्ण प्रतिपदातक छसिकाथं पूजा याइगु परम्परा दः जोशी, २०५८, पुष्ठ ५६२ ख्वपय् ध:सा शिला चह्रे (शिवरात्री) खुन्हुँ सामान्य पूजा याइगु बाहेकं मेमेगु पूजा परम्परा मयाय धुंकल।

जुजु आनन्देव (वि.सं. १२०३–१२२४) या पालाय् यक्षमल्ल (वि.सं. १४२८–१५३९) या पालाय् तक अथे धाय्गु नेपाल मण्डलया राज्य ब्वथलय् हाँ तक (३०० दा स्वयो अप दा तक) ख्वप दे नेपः या राजधानी नगरकाथं हज्याङः च्वंगु खः। उकिं राजनीतिक, प्रशासनिक काथं जक मखुसें सांस्कृतिक ल्याखं नं ख्वप दे स्वनिगः या सांस्कृतिक ढुकढुकी जुयो च्वंगु खः। राजनैतिक काथं क्वचा थलय् धुङानं ख्वप दे नेपाल मण्डलया सांस्कृतिक काथं मू थाय् हे खः। छाय् ध:सा ख्वप दे पाखं क्वचा थयो यँ यल बिस्कं राज्य काथं खानय् द:सां, न्ह्याम्हा न्ह्याखय् स्वसां फुक्क मल्लतय्गु वंश यां छगू हे खः। फुक्कसिया मूल राजकीय वासस्थान सांस्कृतिक मूल थलो नं आखिर ख्वप दे हे खः। उकिं यँ व यलया लोकं ह्वागु जात्रा, राजकीय उत्सव, संस्कार विधिविधानत ख्वप दे या मदय्क मगागु सांस्कृतिक –राजकीय

प्रतिनिधित्व यां जुइगु हे जुल । थुकिया छगू बांलागु दसु यलया करुणामययया भ्वत क्यनिगु जात्राता नं काय् फ: । दायँ–दायँ पतिकं जुइगु करुणामययया जात्रासं ख्वपय् नं 'खड्ग' मयंक तलय् रथ–न्ह्याकी मखु । अथेहे दायँ दायँ पतिकं मच्छिन्द्र नाथता न्हवन (महास्नान) याकि बलय् नं ख्वपय् नं खड्ग यंकय् म: । (नेवारी:रामजि धन बज्र बज्राचार्य (सं) २०२१ ऐतिहासिक पत्र संग्रह काठमाण्डौं नेपाल सांस्कृतिक परिषद पृष्ठ २०) उगु इलय् गुब्लें गुब्लें ख्वप दे व यलया दथ्वी थाक थुक जुइबलय् उगु खड्ग यंकिगु खायँ कचिक पिइगु । अलय् अजगु कचिक: मपिइकेता ख्वपया जुजु जितामित्र मल्ल, व यलया जुजु योग नरेन्द्र मल्लया दथ्वी नं सं ८१६ (वि.सं १७२०) सं छगू सन्धिपत्र हे जूगु द: । (ऐजन, पृष्ठ ३०) च्वययया खायँ मू खाँ छु दलय् ध:सा ख्वपय् नं विधिपूर्वक खड्ग ज्वङ: वानिम्हा सांस्कृतिक मनूता 'नन्ददेव जुजु' धायगु चलन द: । भ्मीसं च्वय् न्हिथाङागु खाँ थुकाथं स्पष्ट जू ।

दकलय् लिपा:

छु नं इलय् गुगु नं शासन सत्ता क्वदयो, मदयो वांसां नं उगु इलय् हाँ काय् धुंगु संस्कृति न्हाङ: वानि मखु । व परम्पराकाथं छुं नं छुं काथं न्ह्याङ: हे च्वनि । ख्वंयो वाङ थ्यं मथ्यं मदइथें हे च्वनय् धुंकगु सुलमा, कुलमा थालमा व नन्ददेव जुजुया परम्परा थ्व खाँया छगु स्यल्लागु दसु ख: । सुलमा ननिया हरिरत्न सिंख्वाल जु याता हकनं छक: सुभाय् दे छासे कुलमा, सुलमा थालामा ननिया खाँ नपां नन्ददेव जुजुया ल्वहँया स्वाली क्यङ: लोक प्रचलनय् न्हपां निसें धायो वयो च्वंगु खाँ काङ: त: हांगु गुणयाङ दिला । थुगु बचा: हाकगु अध्ययन दुने सुचुक च्वंगु थुकिया बारेया इतिहासया अभिलेखिकरण याङ: न्हूँगु खाँ पिब्वय खांगुलि मनय् अपलं सन्तोष जूगु द: । च्वयया खाँ बिच: याङ: ख्वप देशं यलया मत्स्यन्द्र नाथया जात्रा न्ह्याकयता खड्ग ज्वङ: वानिम्हा नन्द देव जुजु (ख्वप देशं वइम्हा जूगुलिं ख्वप: द्यो नं धाई ।) अथेहे भ्वत क्यनिगु जात्रासं नेप: या राष्ट्र प्रमुख पिनिगु उपस्थिति व वया अनुमतिसं राजकर्मचारीं भ्वतो क्यनिगु परम्परां ख्वप देता थी थी मिखालं नेपाल मण्डलया मू थाय् काथं बल्लाक , भिंक, बांलाक: राजधानी दयकम्हा वहे ऐतिहासिक जुजु आनन्द देव व वयगु न्हयलुवाया उजं राजाज्ञां छक: भ्मीता न्वँ वई । व छम्हा उब्लेया निर्माता काथं काय् फ: (बज्राचार्य) २०६३, पृष्ठ ५४) ख्वप देता नेप: या नुग: थें स्वाङ: चिरकालिक भौतिक अभौतिक सम्पदां बल्लाक ख्वप देया गौरव च्वछाय्ता ज्या सांम्हा लुमांकय् बह म्हा जुजु ।

पुरातत्वका ल्याखं गना बस्ती दुनयँ नं खुसी चा न्ह्याई आनानं मानव सभ्यता न्ह्यागु धायगु सियद: । ख्वप दे नं थथे हे जलया ब्यवस्था याङ: दयकगु किरात कालीन बस्ती ख: । थुगु खाँ पुष्टि याइगु न्यगू प्यंगू आधार त: द: । लिच्छवी कालया अभिलेखय् च्वयो त:गु खाँग्व: 'तिलमक' खुसीचा वा खाँग्व: ता स्वयबले उब्लेया जनभाषा खाँग्व: जक धाय् फ: । (बज्राचार्य, धन बज्र २०५३, लिच्छवीकालका अभिलेख, कीर्तिपुर: नेपाल र एशियाली अनुसन्धान केन्द्र पृष्ठ २६९–७०) । 'तिलमक' खाँग्वलं भ्मीता थौं या त: माह्री, ग: हिति त्व: या लागाय्या खाँ कानी । गना उब्ले खुसी चा: ब: वयो च्वंगु द: । त: माह्री त्व: या न्हपा धायो त:गु नां 'तलमण्डे' ख: । वहे 'तलमण्डे' नां उत्तरमध्यकालय् व बलय् तलमंडे, तवमंडे (गोपाल राज वंशावली २९,४७,५१,५६ पानासं) जुयो आधुनिक कालय् वयो त:माह्री, टौमढी जू वल । थथे स्वयबलय् थौं या त: माह्री उब्ले 'तलमण्डे' नां या तिलमक खुसिया स्वापु द: धायगु क्यं । अ: नं बुढापिसं न्हपा थाना ध: चा: ब: वइगु धयो च्वंगु खाँ खं थ्व खाँ पुष्टि याई ।

त: माह्री त्व: या दक्षिण पश्चिम पाखय् तालाक्व मथ द: । ख्वप नगरपालिकां उगु मथ ल्ह्वंगु इलय् आनाया जगखण्डय् खुसीया फि, पाँचा व ल्वहँत लुयो वगु ख: । (स्थलगत अध्ययन) अ: नगरपालिकां दाङ च्वंगु लक्ष्मी नरसिंह देगया जगय् नं अजगु हे अवशेषत लुयो वगु ख: । स्थलगत अध्ययन सुलमाननि वानय्गु गल्लीया थिइक: छँ दां बलय् नं जगय् अथेहे अवशेषत लुयो वला । ग: हिति भेलु ख्यलय वानय्थाय् भैल ख: यंकिगु ख: लायँ ल्वहँ तं सियो त:गु नेखय् सिथय्या ध:चा पक्का नं भैलख यंकेता जक मखु वहे खुसिया (ध:) ब: वांकय्ता नं दयक त:गु सियद: । थथे थुगु पुरातात्विक अवशेषया लिधंसाय् च्वययया बस्तीं ब: वइगु ध: चा वा खुसिचा त: माह्री जुयो ब: वानिगु गुगु ग: हिति, बोलाछँ तालाक्व जुयो क्वय हनुमन्ते (राम मन्दिर) खुसी जू वानिगु धाय्गु सियद: । थ्व खाँ न्हिथानय् म:गु या खाँ त: माह्री त्व: या पुलांगु शैव: वैष्णब सम्पदा नपां कुलमा, सुलमा, थालमा हे ख: । ना: न्ह्याथाय्या थाय् पवित्र धाई । उकिं हे थ्व थासय् भैल देग:, तिलमाधव नारायण, सुलमा, कुलमा, थालमा नपां नरसिंह देग: नि स्वांगु ख: जक धाय्फ: । गना अपलं शिवलिङ्ग दै आना पुखु वा खुसीचा, खुसीया संगम वा त्रिवेणी दै धाय् फ: । (वहे ननिया लिक्क लिक्क नेग: पुखुचा नं द:)

त: माह्री ग: हिति त्व: या पूर्व प्राचिन कालय् निसें दुर्लभ सम्पदा द: । थानाया गुलिं सम्पदात खुयो यंकय् धुंकल, गुलिं वास्ता मयासें त: सेलिं तज्याङ, पा: पा ब्वल वयो क्वचाज्यङ: च्वंसां सुन्दरता ध:सा अजनं क: घाङ: च्वंगु द: । हलिमय नां ज:गु ङातापोल्हँ देग: नं थाना हे द: । अथेनं थुगु थायया गहन अध्ययन याङ: न्हूँ न्हूँगु खाँ पिताह:गु खानय् मरुनि । नन्ददेव जुजुया ल्वहँया स्वालिया हकनं गहन अध्ययन मयासें मगा धायगु मति वां । गनं आना उब्लेया इतिहास उलक्यनिगु ल्वहँ पौं नं ल्हाङ: च्वंगु द: ला ? फुक्क स्वापु द:गु निकाय व उगु थायया बासिन्दा पिन्ता जिं दुनुगलं निसें इनाप याय् । दकलय् न्हपां भ्मीसं उगु सम्पदा म्वाक: तय् उकिं भ्मीगु भिं याई नपां सम्पदा संरक्षण उगु थायया अध्ययन अनुसन्धान मथां हे याय्ता जिं इनाप याय् ।

नेव समाजय् कय्गु या स्थान

आशा कुमार चिकंबञ्जार

स्व निगः अन्न उब्जनीया ल्याखं अन्नया धुकुती धःसां मपा। थ्व छगू समृद्ध दे काथं म्हासिइका पिब्वयो वयो च्वंगु दे जूगुलिं थानाया चा व फय् दुनयँ ब्वलांगु तजिलजि, संस्कृति फ्रीगु थःगु मौलिक संस्कृति खः मधः सें मगा। छगः तः हांगु पुखु नागदह न्ह्यागु थजु थानाया नाः चालः वांसेलिं थ्वथासय् फुक्क काथं बस्ती योग्य जू धाय्गु थुइक हे थाना बस्ती निः स्वांगु खानय् दः। इतिहासया कालखण्डय् गोपाल वंशी +महिषपाल+किराँत काल लिपा लिच्छवी कालया इतिहास स्वयबलय् मन्या विकास नपां संस्कृति नं विकास जूगु खानय् दः। थ्व हे ज्वलय् ज्व छु छुं संस्कृतिया ख्वपाः भन भन चकाङः वल। अलय् मल्ल कालय् थ्यं बलय् वहे चकांगु ख्वालय् चिकं बुय्गु, सिन्हं तिय्गु, न्हय्पतय् तिसां तिय्गु, साँकुलि तय्गु याथें संस्कृतिता छाय्पिय्गु याङ हल। वहे समायाय्गु ज्वलय् संस्कृति नपां नसा त्वँसा नं छ्य्लय्गु याङः हल।

नेवः समाजय् जन्म निसें मृत्यु तकया संस्कारे कय्गुया थी थी घाःसा मदय्कं मगा। मचा बुइबलय् ब्वचा बजी छाय्ता निसें श्राद्धबलय् कङासा मदय्कं मगा। उकीं बुइबलय् निसें सी बलेतकया नेवः संस्कार नपां घितुघिङः वयो च्वनिम्हा कय्गु याता अन्नया जुजु जक हे धाई। कय्ता पुजा, इहीँ, बाह्रा, इहिपा (ब्योह) ज्या वा न्ह्यागुं लसतां पूजा या भ्वयबलय् भ्वय् क्वचाल दकः सिसाबुसा काथं च्वय्क वइम्हा कय्गु नेवः संस्कारे दकलय् च्वय्ला।

स्वनिगलय् मंसिर–पुसया इलय् कः हवलय्गु याई। कःबायाय्ता नाः अपः म्वः धायो कःबापु छ्वबापु स्वयो तः पुक काई। अथें कः बापु काइबलय् धःसा चाः तछ्याइबलय् ख्यनय् बलय् ङानिगु काथं जुयमः गनां गनां धःसा वा ख्वँः तय् हे नं कः हवलिगु चलन दः। थथे याइ बलय् कय्गु अपलं बखुं नं नयो विइगुलिं कः वापु कायो हे कः हवलय्गु याई।

कः हवलय् धुंकः बुयो वयानिं उकिता कःच जक धाई। अलय् कःचः बचाः हातकिं कः चः कताङ नय्मः धायो कःचः कताङः तरकारी नै। थ्व कःचः ब्वजा धःसा माघे सङ्क्रान्ति बलय् नैगु चलन दः सा अः कः बा मयासेलिं थ्व संस्कार बुलुहुँ तङः वांगु खानय् दः। कःच ब्वजा नःसा दाछीतक सांगु नःगु पचय जुई धाई।

कः मा भातिचा तः माय् वं कःच बु वय हाँ कः बाय् कःमाः ता छ्वः तिय्गु धायो थी थी सिमा कचात, मल्तामा, भान्तामा अनेक गःसि तय्गु याई। चाः नाइसा लाहातं, अपलं गांसा लुसिचा वाङः छ्वः तिय्गु याई। छ्वः लिसेंतुं कःमा थागयो वाङानिं उकीं वैगु कःबु तस्कं हे बांला खानय् दै गुम्हां गुम्हां सिनं कःबु नं नय्गु या :। अथेनं कःबु मस्यंकसिं जोगेयाङ हे तै। छाय्धःसा कःबु स्वंहे कः छँ प्याहाँ वैगु खः।

कःबु ब्याय् धुंकः कः छँ प्याहाँ वसेलिं थमनं पिङागु अन्न ह्रहँ वइन धायो बुँ ज्यामिया मन चं चं धःसां कछँ तस्कं साइगु जूगुलिं कःपुयो खुयो नैपुं नं अपलं दैगुलिं कः बाय् प्यू वानय् मालय् यो। कःछँ पाकय् जुलकिं कःपुय्गु धायो कःपु यो छगू चकांगु थासय् हयो कः दाय्गु याई , कः दाय्ता ताः ता हाकगु मगचु बः पुगु नोकु कछि खं दाय्गु याई। गुगु नोकु कछि न्हपा कः दाय्धुंकः छँ काः, कापः अनेक पाय्ता कःसि जतनयाङ तयो तै।

कः दाय्गु तस्कं थाकुगु खाँ फ्री नेवः समाजय् 'कःदः थें दाय्' धाय्गु खँ त्वा खँ भाय् खँ नं सिय् दः। दथी कः तयो चाकलीं नोकु ज्वङः पालंपः कः दाइगु स्वयबलय् धःसा स्वय हे हायँ पुसे च्वं। कः छँ जूबलय् कछँ नय्गु गुलि साइगु खः कय्गु जुयानिं उलि साइ मखु।

कः दाय् धुंकः फय्कः कः गलि जुको छखय् लिइकः कय्गु जक म्वयो छँ हयो सय्कः पाय्गु याई। कय्गु पाइगु इलय् कय्गु सांकः वानि बलय् कय्गु खय् चुलुयो दय्यो नं धाई। उकीं नेवः समाजय् म्वलः छं जिगु लायँ कय्गु पाय् म्वलः दकनं धाई। अलय् अपलं छ्याक्व पिन्ता जूसा हेपेयाय् थें व मखाना सितला द्यो याय् यो म्हा ख्वालय् कय्गु पाय् ज्यूम्हा दक नं हिस्याय् थें धाय्गु नं या। अलय् सः गु कय्गु तेपचाय् तैगुलिं धेपचा पिन्ता 'कय्गु तेपचा' जकनं हाय्केगु या।

कय्गु नेताजि दः तग्वः कय्गु व चिच्या ग्वः कय्गु। तग्वः कय्गु अपलं कःसु निङ कङासा दय्की सा। कः बाला याङः कःसु कें खुनि। अथेहे कङासा निङः व छ्य्गु नं याई। न्हपा न्हपा गुथि पः फै बलय् पलंचां दाङः व छ्य्गु याङः बामनाया छमनाया छपा व छुकः थय्केगु याई। अः धःसा थ्व खःला खः

जक याङः छ्वय्ग याङः हल । अलय् ब्वः छ्युगुलि कङासा धःसा मदय्क मगा । चिच्या ग्वगुं कय्गु धः सा बुबः व सिसा बुसा तय्ता अपलं छ्यली ।

अलय् मेगु छताजि कय्गु धःसा न्या कय्गु दक धाई । न्ह्याक्वः फ्वयो तः सां माहां मबुइगु, न्हिय् बलय् न्या थें न्हिय थाकु इगु, किरिकिरी च्वनिगु जूगुलिं सुं नं नहुन्या पुं मचात दः सा अमिता न्या कय्गुचा जक धाय्गु या । गुथि बलय् मदय्क मगागु व या बारे व छ्यु मफयो अपलं कोर फय्मःगु व पा तःपा चिच्यापाया खायँ अपलं ल्वापु जूगुबाज्या पिसं कङ तकगु न्यनय् बलये अः वयो नय्गु स्वयो वाय्गुअपः थें जुयो थुकिता म्ह्वँ याङः यंकसा त्वः तः धःसा तकगु मरुनि ।

लाजा ल्वसा, मुस्या ल्वसा स्वयो कः ङासा ल्वसा दकलय् च्वजः । कय्गु फ्वयो कःसु थचुक, निचुक ल्वमायँ निङः दय्किगु ल्वसा दैबलय् जाः छपे उपः क्वहँ वां धाइपुं अपलं दः । अलय् श्राद्ध बलय् जक मखु मू मू भ्वयखय् प्याकिसाके, फसिगुलि–फसि चु नपां कङासा मदय्क मगा । गुकिता थः म्हा भैलद्यो काथं कायो गुम्हासियां दथ्वी गुम्हासियां नेब्व खय् तैगु चलन दः । अलय् श्राद्ध बलय् कःसु कँ व मायँ कँ मदय्क मगा । उकिं नं पितृ मुक्तिया ज्याखय् मदय्क मगागु कय्गुया परिकार नेवः समाजय् दकलय् च्वः जःगु जुई ।

सिति नखा बलय् व मनसें मगा । सितिनखाया वः नय् धुंकः अनेक अश्लिल भौ काय्गु चलन नं दः । थुगु कय्गु याता हनय् तयो रसिकता व रतिरागात्मक खाँत तयो अश्लिलता हालय्गु चलन दः सां उब्ले उकिता सहज काथं हे काइगु खाङः च्वङा । सितिं साति वापिज्या याय् हाँ व नयो न्ह्याकगु सिन्हाज्या सामाज्या सःत पायँ साति वालेज्या धायो कय्गु माङः म्ह्वसुसे च्वंकः भ्यो तं छभ्यो बुबः तकय् हैम्हा सिया मन गुलु तुथें कय्गु नं पाखुयो काय मससा गुलु तुल वानय् यो । उकिं कय्गु जक मखु थी थी बुवः गथे याङः नय्म धाय्गु चलन नेवः तय्के दः । कय्गु जक अपः नलकिं प्वाग्वः ग्वः धाई, अलय् पचेयाय् थाकुइ दकः कय्गु बुब अपः नयमते जक नं धायो तःगु दः । उकीं वाचा फाराफारा च्वंकः थ्वाक चिय धुंकः ग्वइगु गुन्ही पुन्ही बलय् धःसा क्वाति खय् कय्गु मतसिं मगा । थुकीं नं सिय दः नेव समाजय् कय्गु गुली च्वः जः दक । विस्काया कछँ ब्वजा थजु वा सितिनखाया वः थजु वा गुन्ही पुन्हीया क्वाति थजु केगुं भ्रीगु संस्कारता च्वछायो च्वंगु दः । भ्रीसं कय्गु ता च्व छायो च्वङा । उकिं सापारु खुनुं चिच्याग्वः कय्गु दान विइगु याङ तःगु ज्वी ।

कय्गु पुसा बचाः माङानिं कःचः, अलय् कःमा, कःबु, कछँ, कय्गु कः दाय् धुंक कय्गु नपां छुटे जूगु कःगलि, कसु बाला अलय् निङागु कङासा छुङागु वः ग्वः ग्वः गु कय्गु बुबः न्ह्यागु थःथः कय्गुया जन्म कः छिया रुप नपां नां हिल वांसां कय्गुया महिमा वहे खः । कछँ गुलुतुलु नय्गुया सबः थौं तक नं पाःगु मरु ।

गनां गनां छ्वबाय्सं कः ह्वल तैपुं नं दः । आना धःसा च्वय् धाया काथं या ज्या याय् म्वँ । कः पाकय् जुलकिं पुयो ह्यो कः दाय्गु याई । थौं कन्हे देसी कय्गु वयानिं धःसा कःमा नपां मिय्गु काथंया बुँज्या याङः हःगु खानय् दः । अलय् कः बाय् वा छ्वः बाय् धः सा 'सुपिकछँ' दक अथें हे बुयो वइगु छता जि कः छँ नं दः । गुगु सुपिकःछँ गुलुतुल नयबलय् न्ह्यों वय् यो दक धःसां सुपी कछँ प्वलः नइपुं नं अपलं दः ।

न्ह्याथय् थजु, कय्गु ता तुकः तय्गु खःसा कय्गु सय्कः पाय्मः । अलय् मसय्क तुं तेपचाय् स्वथानय् यंकसा किलं नयो दुःख बिई । कय्गु खय् दैगु की मेपुं थें मखु थ्व तुरुन्त ब्वयो वानय् फः । उकीं अजपुं कीलं मथिइक च्वनय्गु खःसा न्हपा हे बुद्धि पू वांकः कडागु लिभालय् सय्क पाय्गु खाँ लुमांके मज्यू ।

थ्व हे कछँया नामय् उकिया हु बहु मिलय् जूगु कः छँ स्वं नं दः । स्वयबलय् हू बहू कय्गु ह्वलय् बलय् निसें स्वं ह्वइबलय् तकया अवस्था अथें तुं खया नं थुकिया माँ धःसा ज्वाम्म च्वङः तस्कं बांलाई । थ्वनं वाँचुगु, तुइगु, हयोंगु याङ तःता जि दै । बिस्का जःखः ह्वइगु थुगु स्वं अपलं ख्वपय् द्यो स्वगं बिइबलय् छाय्गु याई । मेमेपुं द्यो तय्ता नं छाय्गु या । थुगु कछँ स्वंमा नं गिङ वानेयो ।

कः छँ स्वं ह्वय् ब्यातकीं उकी सैगु कछँ हे उकिया पुसा खः । उगु पुसा जोगेयाङ स्वप्याङः तै । वहे कय्गु गुलुतुल छगः नेगः पिङः मोहनी हाँ वा मोहनी धुं धुं पू सालिगु खः । थ्व मेगु थें माः सारे याङः, कलमि याङः धःसा म्वागु खानय् मरु । उकिं तप्यकं पूसा थुङः हे पिय्गु याई ।

काचिकं नैगु बुबः त बकुला, दुरुफुरी लाजा, गुम्हां गुम्हा सिनं मायचा, मुसुचा मुस्या नं नय्गु याः सां कः छँ थें मन ह्वय्क तस्कं साक नैगु मेगु मरु । लायँ वाँ वाँ, कः छँ थु न्याङः लाँ छ्याय्ता कः छँ कु कुं नयो वानिपुं मनूत नं खानय् दःसा गनां पासापुं मुङः कःछँ थू न्याङः फुक्क मिलय् जुयो कछँ कु कुं नइपुं नं दः । अलय् कः छँ या खोला नं तुङः नैपुं नं दः । अः की सिइगु वास ह्वल तःगु कः छँ धायो ख्वला तुङः नय्गु भाति भाति म्ह्वँ याङः हःगु खानय् दः ।

अलय् कय्गु सियो नय्गु नं याः । च्वथा बलय्, अन्या बलय् लाजा मुस्या नपां कय्गु नं सियो इङः बिय्गु चलन दः । नपां स्वस्थानीया बाखा पः नपां नं कय्गु सियो बिय्गु चलन दः । सकिमा पुन्ही बलय् ब्वइगु हलिमलि खय् नं कय्गु सियो तय्गु या । अलय् छगू छगू पुरिया याङः कय्गु सियो मियो तःगु लाँ छ्याय्ता न्याङः नैपुं नं थौं कन्हे म्ह्वँ मजु । थुकिया हुनि खः कय्गु सियो तः सा ता ई तक थुकिया सबः म्ह्वँ मजुइगु व सबः मपाइगुलिं खः । अलय् कय्गु फ्वया, कय्गु पुकः, बुब याङः दाल (कसूकँ) खुङ, वः छुङ, चतामारीया द्योनय् छुङ कङासा याङः नः सां ज्यूगु कय्गु न्ह्याकातं स्वसां उलिहे च्वजः नेवः समाजय् ।

ख्वप पाखं सय्के मःगु ज्ञान (पाठ)

- डा. विवेध न्यौपाने

माघ ६

छु झीसं नेपः या मेमेगु नगरता नं ख्वप दे याय् थें स्वास्थ्यया लागाय् हज्यागु थाय् दय्के मफैला ? झीसं आनाथें हे बांलागु राजनीतिक सुसंस्कारं जायक यंके मफैला ? अलय् सामाजिक विसंगति मदय्कः ब्यक्तिगत स्वार्थ त्वःत समाज व राष्ट्रता च्वय् तय् मय्ला ? छु झीसं 'जि' मधसें अजगु मभिंता न्हूयो मानव हित या लागिं तयार जुय् मय्ला ?

धात्थें झीसं नेपः या स्वास्थ्य परिवेशता तथ्यांकया लिधंसाय् स्वय्गु खः सा तस्कं ग्यापुगु स्थिति हः नय् वै । दाच्छिखय् सीइगु ल्या, मचात सीइगु ल्या, मचाबुपुं मां पुं सीइगु ल्या जक मखु न्ह्यागुनं स्वास्थ्यया खाँ कायो स्वः सा व तस्कं क्व ह्यंगु खानय् दै ।

जिं नेपः या स्वास्थ्य अवस्थाता नेगू तहलय् तयो स्वय्गु याङा । न्हः पां स्वास्थ्यया पूर्वाधारत व नेगूगु स्वास्थ्यया जनशक्ति । पूर्वाधारया खाँ ल्हाय बलय् दायँ दायँ पतिकंया वार्षिक बजेटे स्वास्थ्यं दोश्रो व तेश्रो (न्हपांगु शिक्षा व आन्तरिक प्रशासन) लिपा या थासय तै । अलय् उकियाता धात्थें बांलाकः छ्यलय्गु वा उकिता बांलाक ब्यवस्थापन यागु मरुः वहे हविगतं याङः ५० प्रतिशत स्वयो अपः जनसंख्या प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा तक काय मखां । थःगु पूर्वाधारत नं ज्या काय् मफयो (प्रसंग- विपिकोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान नपांया सरकारी निकायलय् स्वथाङः तःगु करोडौं तका तूगु स्वास्थ्य उपकरणत) स्वथाङः तःगु सामान समस्याता घ्वाःसा बियो च्वंगु दः । सरकारी व अर्ध सरकारी निकायसं जुयो च्वंगु चरम भ्रष्टाचार, अख्तियारया दुरुपयोग व राजनीतिक अराजकतां छ्वःमि घ्यो लुयगु ज्या याङः च्वंगु दः । गां गामयँ, दुर्गम थासय् सरकार व स्थानीय निकाय खः थें ङांक हे मरुगु झी फुक्कसिनं मसियागु मखु ।

मेगु खाँ खः जनशक्ति । स्वास्थ्य उपकरण जक दयां स्वास्थ्यया लागाय् अथें विकास जुइ मखु । उकिता छ्यलय्ता सःपुं मनूत माल । थुकि नं नेपः दे तस्कं कनाचायपुगु अवस्थाय् दः । चिकित्सक, प्राविधिक मनूत, वास दयकिपुं थजपुं मनूया शक्ति जनशक्ति खः । नेपः मि पुं दक्ष मजूपुं नं मखु अलय् धात्थें दक्ष धःपुं विदेशी डलरय् कुकुमाखाथें भुङः च्वंगु दः । थुकि अमिगु जक कमजोरी मखु । थमनं याङागु ज्याया सही मूल्यांकन याय्ता थःगु दक्षताता अः या हिल वाङः च्वंगु समाजय् रुपान्तरण याय्ता अलय् थःगु दक्षताया स्तर च्व जाय्केता नं वयकपुं विदेशय् झःगु जुई धायगु जिगु अनुमान खः । थुकि नं जिं नीति निर्माता पिनिगु अदूरदर्शिता व भविष्यया अज्ञानताता हे दोष बियमः । नेगू दर्जन स्वयो अपः स्वास्थ्य शिक्षण संस्था दयानं लोभ लालच व सोर्सफोर्स याङः जनशक्ति ब्वलांकय्ता .... यागु मति मवांगु मखु । सायद थः नं चिकित्सक जूगुलिं खः ला ।

थ्व च्वययया खाँ जिं देनेसं खाङागु बेथितित जुल । अझ स्वस्वं वानय्गु खः सा सायद जिगु च्वसाया मसी फूसां अलय् स्वास्थ्य लागाया विकराल स्थिति फुक्कं हः नय् वै मखु ज्वी । अलय् थः नं थ्वहे लागाया चिकित्सक जूगु लिं खः ला अजनं आशाया मता धःसा मसिनि । छगू सुदृढ व सबल स्वास्थ्य समाज निः स्वानय्गु मति दुनयँ । धायो तः काथं पलेस्वँ नं भेतय् खय् हे ह्वई । छम्हा हे मनूया लाहापातिं खयानं उथिं मगयं उकि जिं जिगु च्वसा ख्वपया स्वास्थ्य स्थिति पाखय् क्यनय् ताङा । सायद जिं जिगु ल्याम्होया जोश नेदा/प्यदा आना हे सेवा याङागु थाय् अलय् जिगु कर्मथलो जूगुलिं खः ला ?

खयां स्वास्थ्य लागाय् आशायाय् छिं पुं मनूत मरुगु मखु, गुम्हासितां गोविन्द केसीया सेवा व समर्पणं लिच्वः लाकल ज्वी, गुम्हासितां उपेन्द्र देवकोटाया विद्वतां खःसा गुम्हा सितां स्वास्थ्य मन्त्री गगन थापाया खाँ लिच्व लातला । अलय् धात्थें वस्तुपरक अध्ययन याय्गु खःसा त्वाकया घः चुपीं मस्यू' धःथें जिं ज्या सानय्गु संस्थां अनेक समस्या नपां ल्वाङः पंगः त चिइकः स्वास्थ्य समाजय् छगू न्हूगु तला थाकः गु दः । जि नकतिनि थुगु लागाय् पला छिङाम्हा छम्हा ल्याम्होम्हा चिकित्सक अलय् जिगु बिचलं जि जक मखु जि थजपुं लाखौं सिया जोशता न्ह्यलुवा याइ । जिं थुकिता थःगु सार जकयां धाय मखु अलय् जिं पुं नःगु, सुथाय् छगु तुइजला प्याहाँ वगु जकः मति तय अलय् निभः त्वयानिं च्वाप्वगुं लुँ पाङागु थें बांलाङ वगु मति तया । ख्वप देता जिं स्वास्थ्यया लागाय् यागु प्रगति

खाङः दकलय् अप्व सम्भावना ज्वङः हज्याङ च्वंगु ख्वप दे काथं हदाय हे तया।

थानाया स्वास्थ्य लागाय फुक्क वर्ग गम्भीर रुपं कःगु मति वां थाना दःगु स्वास्थ्य क्षेत्रया पूर्वाधारत थौं स्वयो कन्हे भन ब्यवस्थित जुजुं वांगु व अज च्वजायकः यंकगु खानय् दः। थाना छम्हा छम्हा नागरिकया स्वास्थ्यया (सुलभ पहुँच) अः पुक सेवा काय फैगु काथं स्थानीय निकाय, ख्वपया राजनीतिक कःमि पिनिगु चां न्हिं या मेहनत व दूरदर्शिता संसारया मिखालं स्वयो च्वंगु दः। अज थाना स्थानीय थासय् याङः च्वंगु ज्यात गथेकि स्वास्थ्य विमासं सर्वसाधारणया पहुँच, म्ह्वचा धेबां बहिरंग सेवा अभ्र च्वछाय् बहजु। छगू छगू वडाय् स्वास्थ्य संस्था दःगुलिं समाजय् स्थानीय सरकारया बांलागु लिच्वः लाङ च्वंगु मति वां गुकिं मनूतय्ता स्थानीय सरकारं छुं याइ धाय्गु विश्वास वां। हकनं पूर्वाधारत च्व जायकं यंकः च्वंगुलिं जि थजपुं नकतिनिया मचा ल्याम्होचापिनिगु मनयँ तस्कं बांलागु म्हागस खानिगु पक्का हे जुल।

चिच्याह्लांसां तस्कं मदय्क मगागु खाँ धाय्थें आजुई थेंकेगु खःसा दकलय् न्हःपां पला मछिसें मगा। पला छिङानिं हे जक आजुई थ्यनि धाय् फै। अजगु अवस्थाय् भ्रीगु स्वास्थ्य स्थिति थ्यंनय् धुंकल। नेपः या फुक्क स्वास्थ्य अवस्था स्वयगु खः सा ख्वपदेशं स्वास्थ्यया सम्भावना यक्व हे कः घाङः वाङः च्वंगु खानय् दः। छपा लाहातं लाहापा थाय् फै मखु धाय्थें थाना छम्हासिया मेहनतं जक ख्वप दे थौं थाना थ्यंगु मखु। सच्छिता बाजा थासां छगू हे ताल धाय्थें थानाया समाज, स्थानीय सरकार व ख्वपया न्ह्यलुवा राजनीतिज्ञपिनिगु तह्लांगु लाहा व साथ दः।

जि मचात बलय् निसें हे नारायण मान विजुक्छेँ रोहित जुं ज्या साङः नैपुं ज्यापु ज्यामिपिनिगु लागिं याङ द्यूगु ज्यात जिगु मनय् किपालुथें च्वँ वै। केन्द्र सरकार नपां ल्वाङः थजु वा सामाजिक अभियन्ता जुयो थजु ख्वप दे वयकया अभिभावकत्व खय् जुजु धौ थें हे तस्कं माकुयो च्वंगु दः। उकिं हे ख्वपया सामाजिक आधार बल्लाङ च्वंगु। अलय् सुनिल प्रजापति, प्रेम सुवाल थजपुं जुभ्कारु नेतापिसं थुगु विरासत हछ्याङ यंकः च्वंगु दः। जलाखाला जिल्ला यें – यलायँ थजगु पाँचतारे अस्पताल म्वँ, ख्वपया जनताता, गुम्हासिं स्वास्थ्यया नामयँ धेबाजक कमे याय्गु स्वई। ब्यापार जक याई। थानाया न्ह्यलुवा पिनिगु चां हिं या कुतलं थानाया सार्वजनिक स्वास्थ्य संस्थां विश्वस्तरीय सेवा बियो च्वंगु दः। थुकिता जिं राजनीतिक सुसंस्कार जक हे धाय्।

नेपाल मजदुर किसान पार्टी संसदय् विपक्षया भूमिका म्हेत थुगु पार्टी समाजता मःगु आधारभूत आवश्यकता व हक हितया सः न्हयाब्लें थ्वकी। उकीं हे थाना सामाजिक विभेद म्ह्वँ जक, मनूतय्गु चेतना अप्वः गुकिं याङः छगू स्वास्थ्य समाज दय्केता ग्वाहाली जुला।

हकनं जिगु चञ्चल मनय् खाँ ल्हात, बिचः च्वजाल, अलय् मनय् छगू खाँ बुयो वै। छु भ्रीसं ख्वपय थें मेमेगु थासय् नं स्वास्थ्यया लागाय् च्व जःगु थाय् दय्के मफैला ? छु भ्रीसं अजगु हे बांलागु राजनीतिक सुसंस्कार विकास याय् मफैला ? छु सामाजिक विसंगति मदय्क ब्यक्तिगत स्वार्थ स्वयो च्वजायक समाज व राष्ट्र ता तय मफैला ? छु भ्री 'जि' धाय्गु त्वः त 'मानव हित' या लागिं तयारी जुय मफैला ?

सन्दर्भ : 'स'

'स' नेपाली वर्णमालाया छम्हा दुजः 'स' या यक्व यक्व खाँग्व त दः। सोचं खाँ बुइकिगु नं खः। साथ, सहयोग, सहकार्य अपलं खाँग्वलं थुकिया महिमा हाल ज्वी। अभ्र बिचः यायां वानयँ। ङाङः च्वजायो वानय्गु मति वै। च्वापुगुं थें च्व जःगु थःगु सन्दर्भ ल्यतु मतु ल्यय, ज लुयो वै। थः म्वाय्गु धरातल-सपरिवार, समाज, सकल। अलय् 'स' पाखं वइगु सुख, समृद्धि, शक्ति, शान्ति व सम्पतिया महत्व बिस्कं हे दः। संस्कृति बिस्कं दः। अलय् च्वय् न्हि थाङागु 'स' या फुक्क खाँग्वः स्वयो दकलय् च्वयया खाँग्वः जि स्वय् स्वास्थ्य हे जुयमः जिगु विषय बल्ललुल।

मनू बुसां निसें सी बले तकया परिभाषित स्वास्थ्य मनूया दकलय् तः ह्लांगु धन खः। स्वास्थ्यया नेगु मुख्य पाटा दः भौतिक वाद व मनोवाद धात्थें मानव मन व तन स्थिर जूसा वं (कायापलट) जीवन मू पुइकय् फै।

वस्तुगत काथं थुगु खाँ कानय्ता जिता खाँग्वः गाइमखु ज्वी। अथेनं जिं जिगु 'स' या सन्दर्भ स्वाय हय ताङा। हरेक इतिहास, धर्म संस्कृति नपां उलिहे दुग्यंगु स्वापु तै स्वास्थ्यं। चाहे व ग्रीक द्यो 'अपोलो' थजु वा हिन्दु द्यो 'धन्वतरी' थजु भ्री च्वङागु समाजया स्वास्थ्यया खाँ वै। व विशाल सागररुपी भारी शक्तिखः स्वास्थ्य।

नेपः दे नपां स्वास्थ्य स्वाय्गु खः सा थुकिं अनेक आयामत थी। थुकिता मनूया थःगु मिखां स्वयो नं सामाजिक सुलंचां स्वय सय्के मः। स्वास्थ्य थः हे ॐ ब्रम्हाण्ड खः। थुकिया परिभाषा स्वस्वं वानय्गु खः सा अनेक प्रशंग थी थी उपकरणत स्वाङः वै। गथेकि स्वास्थ्य संख्या, चिकित्सक स्वास्थ्य कःमि पुं, वासः इत्यादि।

स्वास्थ्य व नेपः या सन्दर्भ ता हकनं 'स' याय् ग्वाहाली मकः सें मगा। सायद नेपः या स्वास्थ्य वांलागु खःसा अथे जुई थथे जुई। न्हयसः तस्क. गम्भीर लिसः सायद वहे 'स'।

ख्वप नगरपालिकाया ज्या झ्वः त

ख्वप नगरपालिका विपद् ब्यवस्थापन केन्द्रं (सी एम सीं) क्वः छ्यूगु खँतः

पुस ३०

ख्वप नगरपालिका स्तरीय विपद ब्यवस्थापन केन्द्र (सी एम सी) या नायो भाजु नपां ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिया नायो सुई नगरपालिका स्तरीय विपद ब्यवस्थापन समितिया केन्द्र या बैठक च्वन।

बैठकय् नगर प्रमुख प्रजापति जुं अः तक कोभिडं मथिइकः मपुंकः तय्ता याङ च्वंगु ज्यात छसिकाथं काङः दिल।

बैठकय् वयकलं नगरपालिकां १,४१,२३९ डोज खोप बियधुंगु, अक्सिजन प्लान्ट चायक तयागु व ख्वप अस्पताल कोभिड युनिट ५० साधारण, २५ एचडीयू याङ ७५ शय्याता तयारी अवस्थाय् दःगु खँ ब्याक दिल। वयकलं कोरोनाया नेकगु लहरया इलय् न्हपां तुं ब्यवस्था याङः तयमफःगुलीं देशं तहांगु क्षति फय् मःगु खँ ब्याकसें अजगु खँ सयकः सिइकः फुक्कसिया मंकः कुतलं कोरोनाता त्याकय् फै धायो दिल।

थौं च्वंगु नगरपालिका स्तरीय सि एम सी बैठकं नगर क्षेत्र दुनयँ ख्वप अस्पताल पाखं १२–१७ दाया मनूतय्ता बियो वयो च्वंगु खोप मदिक्क विइकेगु खँ क्वः छित। नपां न्हपानिसें ङाय्कः हाङः वयो च्वंगु चाड, पर्व मेला थजगु संस्कृति नपां स्वापु दःगु फुक्क ज्या ज्वः तः मः काथंजकः औपचारिकता जक याङः ङाय्केता इनाप याय्गु व छँ नं प्याहाँ वै बलय् मास्क मतः सिं प्याहाँ मवय्गु, साभुं-थाङः इलय् -ब्यलय् लाहासिलय्गु, स्यानिटाइजर इलय् ब्यलय् बुय्गु, स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड पालना याङः च्वनय्गु, सूचं पिब्वयो नगरबासी पिन्ता सचेत याय्गु खँ नं क्वः छित।

बैठकं कोभिड भ्वल्वचं मपुंक मथिइकः च्वनय्ता ब्वनय्कुथित (कलेज/विद्यालय) वैकल्पिक विधिं कक्षा न्ह्याकय्ता निर्देशन वियगु खँ नं क्व छित।

बैठकं ख्वप नगरपालिका पाखं न्ह्याकः च्वंगु ख्वप अस्पताल कोभिड युनिट तयारी अवस्थाय् तयो तयागु व अः वयो च्वंगु कोभिड १९ या न्हूँगु भेरियन्ट ओमिक्रोन महामारीया जोखिमता बिचः याङः जनताता मःमगु खाद्यान्न (नसा–त्वँसा) थजगु छुनं वस्तुत अभाव मजुइकः तय्ता मः काथं ब्यवस्था याङः तय्ता स्वापु दःगु फुक्क थासं ग्वाहाली याकेगु खँ क्वछित।

बैठकय् झःपुं नगरपालिकास्तरीय विपद ब्यवस्थापन केन्द्रया दुजःपुं नपां थी थी संघ संस्थाया प्रतिनिधिपिसं कोभिडया थौं या अवस्था व कोभिडं मपुंकः पाङः तय्गु विषय थः थः गु बिचः प्वंकः दिल।

निरीक्षणय्

ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति जु व ख्वप नगरपालिका वडा नं. १ या वडाध्यक्ष श्याम कृष्ण खत्रीजुं चुनदेवी तपाको स्वाइगु दयकः च्वंगु पक्की ताँ दयकः च्वंथाय् हे झायो स्वयो दिल।

ख्वपय् कोभिड विरुद्धया बुस्टर डोज सुरु

माघ ४

कोभिड भ्वल्वय थ्यूं पुं संक्रमितपुं न्हिया न्हिथं अप्वयो वसेलिं ख्वप देशय् थौं निसें (माघ ४) खोप बुस्तर बियुगु ज्या न्ह्याकल ।

ख्वप नगरपालिकां न्हपांगु चरणे बुस्टर डोज न्ह्यलुवा जुयो ज्या सानिपुं सफाइ मजदुर (सुचुकुचु ज्यामिपुं) चालक (ड्राइभर) जनप्रतिनिधि, पत्रकार, सुरक्षा क:मि व नगरपालिकाया कर्मचारीपिन्ता खोप ब्यूगु ख: वहे ज्वलय् नेपाल मजदुर किसान पार्टी वागमती प्रदेशया संसदद्वय सुरेन्द्र राज गोसाईँ, सृजना सैजु, उप-प्रमुख रजनी जोशी, ख्वप नगरपालिकाया वडाध्यक्षपुं, कार्यपालिकाया दुज: पुं व वडाया दुज: पुं नपां सकल सिनं थौं माघ ४ गते बुस्टर डोज खोप कायो दयूगु ख: ।

अ: तुरुन्त हदाय च्वङ: ज्या सानय् म: पिन्ता जक बुस्टर डोज खोप वियागु ख्वप नगरपालिकाया प्रशासकीय अधिकृत दामोदर सुवालं धायो दयूगु ख: । थौं छन्हू खय् ६५ म्हा मिजंपुं व १६ म्हा मिसापुं याङ मुक्कं ८१ म्हा सिनं भेरोसेल बुस्टर डोजया खोप क:गु ख: । अलय् १३२ म्हा मिजंपुं व ६८ म्हा मिसात याङ: मुक्कं २०० म्हासिनं कोभिसिल्ड बुस्टर डोज क:गु ख: । खोप क:गु मध्ये जनप्रतिनिधि ३१ म्हा कर्मचारी २५० म्हा, उकि मध्ये सुचुकुचु ज्यामिपुं ६३ म्हा, ड्राइभर ७ म्हा व पत्रकार ४ म्हा मेपुं जनप्रतिनिधि व कर्मचारीपुं ख: दक वयकलं जानकारी बियो दिल ।

बुस्टर खोप कायता थ्वनं न्हपा नेगूं तुं मात्रा खोप काय् धुंगु खुला पुलय् धुंकगु नपां उगु खोपया कार्ड नं नपां तुं ज्वङ: वयम:गु ब्यवस्था द: ।

निरीक्षणय्

ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति, प्रमुख जिल्ला अधिकारी रुद्रावेदी शर्मा, महानगरीय प्रहरी परिसरया प्रहरी उपरीक्षक शिवकुमार श्रेष्ठ जु पुं ख्वप नगर दुनयया मेधा मा.वि., विद्यार्थी निकेतन मा.वि. व सैनिक आवासीय मा.वि. नपांया खोप केन्द्रे झायो थी थी सामुदायिक व संस्थागत विद्यालययया ब्वनामिपिन्ता बियो च्वंगु 'मोडर्ना खोप' स्व: झाल ।

ख्वप नगरपालिका वडा नं. ७ या ज्वसालय शनिबार झौरबहीसं पाठेघर (मचाछेँ) व स्तन क्यान्सर (दुरुप्वया क्यान्सर) या परीक्षण जुल ।

प्र.अ. पुं नपां मेयर जुया जुम बैठक

ख्वप नगरपालिकाया ग्वसालय् ख्वप नगर दुनयँ चायक: तःगु सामुदायिक व संस्थागत ब्वनय् कुथिया प्र.अ./प्रिन्सिपल पुं नपां अनलाइन जुम पाखं बैठक माघ ११ गते जुल। बैठकसं ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति जुं कोभिड ल्वचं मपुंकः, पाङः तय्ता ख्वप नगरपालिकां खोप तस्कं बांलाक बिइकः वयो च्वंगु नपां ख्वप नगरपालिकां १ लाख स्वयो अपः कोभिड विरुद्धया खोप बिय धुंकगु खाँ काङः दिल।

ख्वप देशय् शिक्षाया जग बल्लागुलिं हे थाना ब्वंपुं ब्वनामिपिसं च्वजःगु लिच्वः (नतिजा) हय फःगु खाँ काङः दिसे वयकलं सरकारं थः यत्थें स्थानीय निर्वाचनया न्हिः ल्या क्वः छ्यिगु कुतः याङः च्वंगु खाँयँ कुं खिङः दिसे स्थानीय तहया निर्वाचन संविधान व कानुन काथं बैशाखय् हे याय् मःगुलि बः बियो दिल।

ख्वप नगरपालिका, स्थानीय पाठ्यक्रम छगू तगिं निसें च्यागू तगिं तक दयकः ब्वंकय् ब्युगु देया न्हपांगु नगरपालिका खः धायोदिसे प्रमुख प्रजापति जुं ख्वप नगरपालिकां शिशु स्याहार निसें कलेजतकया ब्वनय कुथित चायक दांकः, भिंकः, बांलाकः आखः ब्वंक वयो च्वंगु खाँ ब्याक दिल।

आधारभूत तह परीक्षा समितिया नायो प्रेम गोपाल कर्माचार्य जुं ख्वप नगरपालिकां च्यागू तगिंया परीक्षा भौतिक उपस्थिति हे न्ह्याकय्गु काथं कुतः जुयो च्वंगु खाँ काङः दिसे न्ह्याथिन्योगु पंगः वसां शिक्षण व सिकाई दिकय् मज्यूगु खाँ काङः दिल।

वैठकसं स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण दलया कजि योगेन्द्र मान बिजुक्छें जुं ४ गू व ५ गू तगिंया पाठ्यक्रमया बारे काङः दिल।

अथेहे आधारभूत तह समितिया कजि दिपक माकं अनलाइन कक्षा न्ह्याकय्ता थी थी समस्या वयो च्वंगु खाँ काङः दिल।

सामूहिक परीक्षा समितिया कजि नपां मेधा मा.वि. या प्र.अ. गंगाधर हाडां अनलाइन कक्षा जुयो च्वंगु, खोप त्वः फ्यू पिन्ता अः बिइके मः धायो दिल।

अथेहे संयुक्त परीक्षा समितिया नायो नपां आदर्श आजाद मा.वि. या प्र.अ. श्री कृष्ण किसीं अनलाइनं फुक्क ब्वनामिपुं कः घाय् मफूगुलिं भौतिक रुपं हे कक्षा काय मःगु परीक्षा नं मः काथं सुरक्षा उपाय याङः भौतिक रुपं हे यायमः धायो दिल।

संस्थागत विद्यालय संघ नेपाल (इसान) या कृष्णाराम त्वानाबासुं सिकाइ सहजिकरण निर्देशिका, २०७७ या खाँ ब्वनय्कुथि याय् पिसं थुइके मःगु नपां अनलायन बाहेक मेगु उपायत नं स्वयमः धायो दिल।

प्याब्सन ख्वपया नायो रमेश चन्द्र श्रेष्ठं चिच्या-चिच्याहिपुं मस्तय्ता अनलाइन कक्षा बांला मजूगुलिं शैक्षिक स्तर झन-झन बाँमलाङः वानय् फःगु लिं स्वास्थ्य मापदण्डे च्वङः भौतिक रुपं पालंपः आखः ब्वंकय्गु नपां १२ वर्ष क्वयया ब्वनामिपिन्ता नं खोप बिइकेता कुतः याय्मः धायोदिल।

एन प्याब्सन ख्वपया कजि पूण्यराम कवां जुं ब्वनामिपिसं खोप काय् धुंकगुलिं खोप कार्ड स्वयो भौतिक रुपं कक्षा सञ्चालन याः सा जी धायोदिल।

कमल विनायकया बौद्ध चैत्य ल्ह्वनिगु

ख्वप नगरपालिका वडा नं १० कमल विनायक (यातु गणेश) थिइकः च्वंगु बौद्ध चैत्य ल्ह्वनय्-कानय्या लागिं न्यास पुजा वडाध्यक्ष (१०) लक्ष्मी प्रसाद हयोंमिखाया पाहाँलय् माघ ३ गते कमलविनायक द्योया हःनय्या खल्हँचाय् बौद्ध चैत्यया हःनय् जुल।

न्यास पुजा धर्मगुरु भिमरत्न बज्राचार्य व प्राध्यापक पुष्परत्न शाक्यजुं याङः द्यूगु खः। विधि तन्त्रं निस्वाङः तःगु ऐतिहासिक बौद्ध चैत्यत ल्ह्वनय् कानय् हाँ चैत्य थुय प्यन्हूँ हाँ उगु पुजा पाठ क्वचायके मःगु मान्यता काथं नेपाल परम्परा बौद्ध संघया नायो श्री पुष्पराज शाक्य जुं धायो बिज्यात। थुगु खाँ बौद्ध सम्पदा विज्ञपिसं नं धाय् बिज्यागु खः। उगु बौद्ध चैत्य दःथाय् न्हपा यातु चैत्य विहार दःगु अभिलेखत दःगु खाँ नं काङ बिज्यागु खः।

उगु बौद्ध चैत्यया लगत इष्टिमेट ९०१३२२/५६ तका दां ल्ह्वनय्कानय् ज्या न्ह्याकय्ता अनुगमन समिति नं निस्वांगु दः। वडाया दुजः जितेन्द्र मुनंकःमिया कजिलय् ङाम्हा दुजः दःगु समितिसं दुजः पुं तिर्थमान दुमरु, विकास राज बज्राचार्य, पद्म रत्न शाक्य, सुरेश ज्योति शाक्य जुं दःगु अनुगमन समिति निःस्वांगु खः। उगु ऐतिहासिक बौद्ध चैत्य ल्ह्वनय्-कानय् याय्ता पुरातत्व विभागं आर्थिक ग्वाहाली ब्यूगु व ख्वप नगरपालिकाया मंकः ज्याखय् (सहकार्य) उगु ज्या हज्याइगु धायो तःगु दः।

न्हय्: च्यागूगु ख्वप पौ, ब:छि पौ(पाक्षिक)

स्थानीय चुनाव मथां जुयम:

बैशाखे हे स्थानीय निर्वाचन याय्म:गु जनप्रतिनिधिपिनिगु मागं सरकारं स्थानीय तहया निर्वाचन गुब्ले याइ ? थुगु न्ह्यसं: स्थानीय तहले व राजनीतिक ख्यलय् बयबय जुयो च्वंगु द: । संवैधानिक प्रावधान काथं अ: वैगु बैशाखे हे निर्वाचन जुय म:गु ख: । अथे नं अ: तक छुं नं काथं ज्या जूगु खानय् मरुनि । थुखय् स्थानीय तहया जनप्रतिनिधिपिसं ध:सा बैशाखं हे निर्वाचन जुयम: दक छप्वा म्हूतुं धायो वयो च्वंगु द:, (अर्थ न्यूज डट कम)

सुनिल प्रजापति
प्रमुख ख्वप नगरपालिका

स्थानीय तहया निर्वाचन संविधान व कानुन काथं बैशाखं हे याय्म: । इलय् हे चुनाव मजूसा प्रतिगमनं हकनं कप: ल्हानय् फ: । अलय् जनतां दु:ख सिई, देशं दुर्गति फय माली । प्रतिगमन विरुद्ध आन्दोलन याङ: प्रजातन्त्र निस्वाङा । अ: या संविधान व कानुनं न ङादा स्वयो अ:प स्थानीय तहया जनप्रतिनिधि पिनिगु म्याद तानय्गु बन्दोबस्त याङ: त:गु द: न थ्व सम्भव हे द: । संविधानं गनां गुब्लें जनप्रतिनिधि खाली मजुइगु कल्पना याङ: त: थाय् स्थानीय निर्वाचन मयासें मगा । सुनं निर्वाचन याय् मखुनि ध:सा प्रतिगामी ख: । जनतां ल्वाङ: ह:गु प्रजातन्त्रता हकनं शेरबहादुर देउवां जनप्रतिनिधि विहिन यात ध:सा जनतां वाता थुकलं बिई । उकिं चुनाव जुइधाय्गु मतिं भ्री वानय् म: । अ: माओवादी व एकीकृत समाजवादी त स्थानीय तहया चुनावया पक्षमरु । अमिता देश व जनता, प्रजातन्त्र व संविधान नपां मतलब मरु । म्हेग: चुनावय् वानय् नु दक जिमिसं प्रतिनिधिसभाया पक्षसं वकालत याङा बलय् चुनावया पक्ष क: पिन्ता हेबाय् चबाय् याता । केपी ओली जिं प्रतिनिधिसभा विघटन याता । चुनाव लाखौं करोडौं मनू तय्ता सचेत याय्गु अवसर ख: दक जिमिसं धाया । थौं कन्हे नेम्हा प्यम्हा दलया नेतातय्सं बैशाखे संसदया चुनाव, कार्तिकपाखय् स्थानीय तहया चुनाव याय्गु दक अकातं अकातं खाँ ल्हाङ जुला । अमिसं देश व प्रजातन्त्र, जनताया मतलब त:गु मरु । देशता न्ह्याब्लें क्वथय् थुनय्गु ज्या अमिसं याङ: च्वंगु द: ।

स्थानीय सरकार मदय धुनय् वं कर्मचारीं ज्या सानय्गु बन्दोबस्त संविधाने मरु । म्हेग: या स्थानीय निकाय स्वयो थौं यक्व हे पाय धुंकल । कार्यपालिका, न्यायपालिका, ब्यवस्थापिका समेतया अधिकार अ:या नगरपालिका व गाउँपालिकां छ्यल च्वंगु द: । थजगु इलय् कर्मचारीया लाहातय् ल: ल्हाय्गु धाय्गु देश भ्रं भ्रं ख्यूंथाय् घ्वाङ: छ्पय्गु थें जुई । थ्व स्थानीय तहया चुनाव मयाय्गु ज: ख: जक धाय् फ: ।

अ: या संविधान व कानुन काथं निर्वाचनया न्हि ल्या क्व: छित ध:सा शासक दलं थ: ता काथं छिंथें याय्ता जूगु खानय् द: । जनतां त्याक: छ्व: पिसं जक शासन याय म: धाय्गु मतिं निर्वाचनया पा लिङगु ख: । निर्वाचनता छुं नं त्वह: तयो लिछ्याय मज्यू । निर्वाचन आयोग धाय्गु संवैधानिक आयोग ख: । निर्वाचनया न्हि ल्या, प्रस्ताव, घोषणा व निर्वाचनया फुक्क जिम्मेवारी निर्वाचन आयोगता बियम: । धात्थें संविधान संशोधन याय्गु ख: सा थ्व खाँ दुथ्याके म: ।

चिरीबाबु महर्जन
यल महानगरपालिका

स्थानीय तहया निर्वाचन इलय् हे याय् मफ्सा तस्कं खतरा जुई । जननिर्वाचित पदाधिकारी पिनिगु ई सिध:गु व वडा कार्यालयं याय म:गु ज्या अथें तुं ल्यङ: च्वंसा दे गथे हज्याई ? मेयर उपमेयरया ज्या थप्प जुयो च्वनि । थजगु इलय् स्थानीय तह गथे न्ह्याई ? स्थानीय तह जन निर्वाचित जनप्रतिनिधिपिसं बाहेकं चले याय फै मखु । उकीं संविधानं स्पष्ट याङ त:गु खाँ त्व: त मेगु लाँपु छाय् म: जुय्गु ?

नपालाय्‌गु ज्याङ्ख:

माघ १२, बागमती प्रदेशया मुख्य मन्त्री राजेन्द्र पाण्डे नपां वयकया कार्यालय हेटौंडाय्‌ ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापति, नेमकिपा बागमती प्रदेशया सांसदपुं सुरेन्द्र राज गोसाइँ व सिर्जना सैंजु, ख्वप नगरपालिकाया उपप्रमुख रजनी जोशी जुपुं नपालाङ ख्वप नगरपालिकां चायक: त:गु कलेज, ख्वप अस्पतालं बियो च्वंगु सेवाया खाँ ब्याक दिल उगु इलय्‌ वयकपिसं प्रदेश स्वास्थ्य मन्त्री निमा लामा स्वास्थ्य निर्देशनालयया वरिष्ठ स्वास्थ्य प्रशासक नरेन्द्र कुमार झा नपालाङ कोभिड भ्वल्वचं मपुंक: पाङ: तय्‌ता जूगु ज्या ङ्ख: या खाँ काङ: दिल। नपां ख्वप अस्पतालता सच्छिगु शय्याया मथां स्वीकृत बियतानं धायो दिल। थुगु खाँ या प्रक्रिया हछ्याय्‌ता स्वास्थ्य मन्त्री नपां स्वापु द: पिन्ता निर्देशन बियगु, नपां म: काथं ग्वाहाली याय्‌गु बचं बियो दिल।

सुवर्ण श्रेष्ठ
प्रमुख शंखरापुर नगरपालिका

संविधानं ब्याख्या या काथं स्थानीय सरकार शासन ऐनया लिधंसा धाय्‌गु स्थानीय तह मदय्‌क तय मज्यू धाय्‌गु मान्यता ख: । इलय्‌ हे स्थानीय चुनाव जुयम: जिमिता जनतां ब्यूगु ई ङादा ख: । जिमिसं याङागु ज्या ज्यू मज्यू दक ल्यइगु जनतां चुनावं हे ख: । उकिं छुं नं त्वह: तयो स्थानीय तहया चुनाव लिछ्याय्‌ मज्यू । इलय्‌ हे चुनाव जुयम: धाय्‌गु मान्यता ख: ।

हरिप्रभा खड्गी
उप प्रमुख यें महानगरपालिका

निर्वाचन आयोगं २०७९ बैशाख १४ निसें २२ गते दुनय्‌ चुनाव याय्‌गु न्हि ल्या क्व: छ्यूगु द: । उगु इलय्‌ चुनाव याय्‌ हे म: । चुनाव याय मफ्सा झी अपलं घ्वां घ्वां ल्यूने ल: वा नि । दकलय्‌ त: हांगु ज्या स्थानीय तहया चुनाव याय्‌गु ख: । जनतां नं न्हूँपुं न्हयलुवापुं माल च्वंगु द: । लिपा मलाकसिं चुनावया न्हि ल्या क्व: छिय म: धाय्‌गु जनताया स: नं ख: । नेप: या सरकारं थुकिता ह मचिइकसिं मगा ।

मोडर्ना खोप न्यूथाय् प्रमुख ज्यू
२०७८ पुस २९ गते)

ख्वप नगरे बुस्टर डोज खोप बिल
२०७८ माघ ४ गते)

ख्वप नगरपालिकाया प्रतिनिधि मण्डल बागमती प्रदेशया स्वास्थ्य मन्त्री नपां (२०७८ माघ १२ गते)

नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन केन्द्र (सीएमसी) या बैठक

(२०७८ पुस ३० गते)